meningen - onderzoeken - ervaringen - portretten

go vmbo !

Over VM2, Vakcollege en samenwerking vmbo en mbo

Aansluiting vmbo - mbo

Nadenken over je kwaliteiten

Loopbaanoriëntatie steeds belangrijker

Portretten

De nieuwe vmbo-generatie

Succesverhaal uit Voorhout:

'Doe' slim kies Technomavo

eenmalig magazine over het vmbo, november 2010

stichting platforms vmbo

Voorwoord

Go vmbo!

Alstublieft! Met trots bieden wij u 'go vmbo!' aan, een nieuw, eenmalig magazine over úw vmbo en dat van uw leerlingen. Een magazine waarin ontwikkelingen, praktijkvoorbeelden en visies naar voren komen, waarin we leerlingen en ouders aan het woord laten, een oud-leerling terug laten blikken en waarin we verslag doen van enkele actuele onderzoeken in en over het vmbo.

Net als velen van u ben ik oprecht trots op het vmbo. Waarom? Omdat het vmbo een onderwijssoort is die echt vernieuwend bezig is geweest de laatste tien jaar. Denk bijvoorbeeld aan de intersectorale programma's die het vmbo rijk is. Of aan het binnenhalen van de werkelijke beroepspraktijk in de school met een restaurant of een bakkerij, praktijkzaken die een functie hebben in de lokale omgeving.
Trots ben ik ook omdat het vmbo voortdurend anticipeert op wat leerlingen nodig hebben voor een optimale ontwikkeling. Want in die persoonlijke aandacht en in het kleinschalig werken, zit de kracht van het vmbo. En last but not least ben ik trots vanwege de manier waarop er met zorgleerlingen wordt omgegaan, in de volle breedte. We staan daar meestal niet zo bij stil, de aandacht voor zorgleerlingen lijkt soms wel een vanzelfsprekendheid, maar het zijn toch de vmbo-scholen die het meest met deze groep leerlingen te maken hebben.

Alles draait in het vmbo om de voorbereiding op een vervolgopleiding en om een goede keuze daarvoor. Om dat te bevorderen en uitval van leerlingen zo veel mogelijk te voorkomen, zijn inmiddels diverse initiatieven ontstaan: vmbo en mbo werken samen in het experimentele VM2-project, diverse andere samenwerkingsvormen zijn opgezet, Vakcolleges zijn recent gestart en er is steeds meer aandacht voor loopbaanoriëntatie en reflectie. Het blijft niet alleen bij initiatieven, vele daarvan zijn al volledig ingebed.
Onder andere daarom is er 'go vmbo!': om u die initiatieven te laten zien, evenals de passie die daarachter zit. We kenden die passie al, maar we hebben 'm weer mogen ervaren bij het maken van dit blad.

Het is misschien niet aan ons, maar toch spreek ik het hier uit: dank voor uw inzet, dank voor uw aandacht voor de vmbo-leerling.

Ik wens u veel leesplezier in 'go vmbo!'.

Jan van Nierop
Voorzitter Stichting Platforms VMBO, uitgever 'go vmbo!'

Inleiding

Was er in september 2008 'VMBO!', het glossy-magazine van de toenmalige Adviesgroep VMBO, nu is er 'go vmbo!', van de Stichting Platforms VMBO. 'VMBO!' gaf een beeld van de stand van zaken van dat moment binnen het vmbo. Gemaakt om 'de vele waardevolle herinneringen en ervaringen vast te leggen, met u te delen en handige weetjes aan u over te dragen'.

Het magazine 'go vmbo!' is gericht op de toekomst. Wat is er gaande binnen het vmbo, welke ontwikkelingen zien we en wat is daarvan al merkbaar in de praktijk? 'go vmbo!' is bedoeld voor docenten, decanen, managers en opleidings-coördinatoren in het vmbo. Maar ook voor docenten en opleidingscoördinatoren in het mbo, voor beleidsmakers en andere geïnteresseerden. 'go vmbo!' biedt meningen, praktijk-voorbeelden, interviews en feitelijke informatie van onder andere de verschillende sectoren. Natuurlijk vergeten we de leerlingen niet: we laten hen geregeld aan het woord. U vindt in het blad artikelen over recente onderzoeken - waaronder het onderzoek naar de mening van docenten en managers over de programmastructuur van het vmbo - en persoonlijke noten van de prijswinnaars van de Johan van der Sandenpenningen 2006-2009. Als ambassadeurs van het vmbo met een speciale verdienste, mochten zij deze penning achtereenvolgens in ontvangst nemen. Reden genoeg voor ons om hun te vragen de columns te verzorgen in dit blad.

'go vmbo!' is net als 'VMBO!' een eenmalig magazine.
Het is eveneens een bewaarexemplaar en schrijft ook over het onmiskenbare 'kleurrijke en kansrijke' vmbo!
Wilt u reageren op artikelen in dit blad, dan bent u van harte welkom uw reactie te plaatsen op het contactformulier van onze site www.platformsvmbo.nl.

Jacqueline Kerkhoffs,
programmamanager Stichting Platforms VMBO

Inhoud

pag 6	Aansluiting vmbo - mbo: hoe het ook kan
pag 7	*Samenwerking tussen vmbo en mbo* "Er is hier geen handel en administratie, meneer!"
pag 8	*Kandinsky College koos voor VM2* Kracht van het vmbo ook in VM2
pag 11	*Go Naomi* Vakvrouw in de dop
pag 12	VMBO Intersectoraal heeft toekomst
pag 14	*LOB in de praktijk* Blijven zoeken naar verbeteringen
pag 17	*Go Leroy* Zeevaarder met tekentalent
pag 18	*Loopbaanreflectiegesprekken* Nadenken over je kwaliteiten
pag 20	*Veldonderzoek VMBO Herkend* Kan het voor Julia een onsje meer zijn?
pag 24	Vmbo Groen laat leerlingen groeien
pag 26	*column* Wil de nieuwe decaan opstaan?
pag 27	*Go Marieke* No-nonsense meisje met bloemenhart
pag 28	Breed versus smal is papieren discussie
pag 30	Nieuw: Vakcollege Walcheren
pag 32	*Perspectief vanuit het mbo* Hofleveranciersoverleg: een aanrader

pag 34 *column*
Krimp in de regio, kramp in het vmbo

pag 35 *Go Niels*
De man van het licht en geluid

pag 36 Vmbo Zorg en Welzijn belangrijk voor maatschappij

pag 38 *Onderzoek naar beeldvorming vmbo bij ouders*
Ouders verdwalen in woud van informatie en keuze-mogelijkheden in het vmbo

pag 40 Support van thuis

pag 41 *column*
Het vmbo op weg naar 2020: van selectie naar oriëntatie

pag 42 Techniek biedt vele mogelijkheden

pag 44 *Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen*
Zorg of zegening?

pag 47 *column*
Doe mee met een innovatie-arrangement nu het nog kan

pag 48 *Monitor doorstroom vmbo - mbo*
"Het blijkt nog niet uit de cijfers, maar er zijn duidelijke verbeteringen"

pag 50 *Mavo - mbo - hbo*
"Ik wist al heel jong wat ik wilde: ondernemen!"

pag 51 *Go Anouk*
Avonturierster met zelfinzicht

pag 52 *Voorsprong in Techniek*
'Doe' slim, kies Technomavo!

pag 54 Stevig portie praktijk in de theoretische leerweg

pag 56 Vmbo-sector Economie: ondernemen, vakmanschap, dienstverlening

pag 58 *Go Danique*
De juf van zang en dans

pag 59 Met dank aan
Colofon

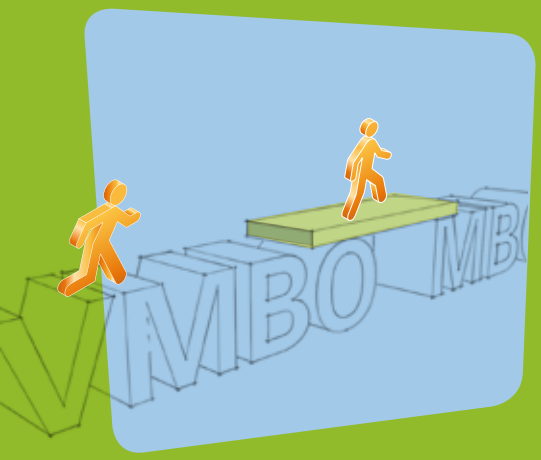

Aansluiting vmbo - mbo: hoe het ook kan. Over VM2, Vakcollege en samenwerking tussen vmbo en mbo.

Marinka Kuijpers: LOB en loopbaan-reflectiegesprekken steeds belangrijker in het vmbo.

Go Leroy! Zeevaarder met tekentalent. De vmbo-leerling aan het woord.

Over VM2, Vakcollege en samenwerking tussen vmbo en mbo

Aansluiting vmbo-mbo: hoe het ook kan

Door Aly Breemhaar

In het vmbo genieten leerlingen geen eindonderwijs maar bereiden zij zich voor en oriënteren zij zich op vervolgonderwijs. Vervolgonderwijs dat over het algemeen zal plaatsvinden in het mbo waar leerlingen de minimaal vereiste startkwalificatie kunnen halen. Op welke manieren vindt de overstap vmbo-mbo plaats? In dit artikel kijken we naar verschillende mogelijkheden waaronder het VM2-project en het Vakcollege.

Al sinds de invoering van het vmbo staat de aansluiting van het vmbo op het mbo centraal. Zowel het mbo als het vmbo streeft naar een soepele overgang en aansluiting waarbij niet of nauwelijks leerlingen uitvallen. Samenwerking tussen mbo en vmbo is dan ook enorm belangrijk. Want gebrek aan aansluiting zit 'm over het algemeen in de verschillen tussen beide onderwijstypen, die voor een deel van de leerlingen onoverbrugbaar blijken. Het gaat dan om:

- hoeveel zelfstandigheid en (daarmee samenhangend) hoeveel zelfwerkzaamheid er van de leerlingen verwacht wordt: in het mbo zijn die verwachtingen hoog, in het vmbo laag;
- onvoldoende inhoudelijke aansluiting in lesprogramma's;
- onvoldoende kennis van beroepsbeelden bij vmbo-leerlingen en onvoldoende kennis van wat bij hen afzonderlijk past. Daardoor weten zij niet goed wat ze moeten kiezen en waarom.

Hobbels

De meeste mbo-leerlingen met een vmbo-achtergrond komen goed terecht, laten we dat vooral niet vergeten. Maar er is een groep leerlingen voor wie mede door de hierboven genoemde 'hobbels', de overstap naar het mbo mislukt en voor wie uitval dreigt. Met gerichte maatregelen en initiatieven kunnen we meer van deze leerlingen binnenboord houden. Voor anderen verloopt de aansluiting makkelijker waardoor ze meer plezier krijgen in het onderwijs dat ze volgen en er meer uit kunnen halen.

Inmiddels zijn die initiatieven tot stand gekomen: VM2-trajecten, Vakcolleges en diverse samenwerkingsvormen tussen vmbo-scholen en roc's en aoc's. In dit uitgebreide artikel belichten we deze initiatieven, vooral vanuit de scholen zelf. Mét een kleine kanttekening: deze initiatieven zijn niet uitsluitend gericht op verbetering van de aansluiting, maar ook op het bieden van meer kansen en maatwerk voor verschillende typen jongeren.

Het totale artikel bestaat uit vier deelartikelen en twee teksten met algemene informatie over het VM2-project en over het Vakcollege. U herkent de deelartikelen en deze algemene informatie aan het 'bruggetje' vmbo -> mbo.

Samenwerking tussen vmbo en mbo

“Er is hier geen handel en administratie, meneer!”

Door Aly Breemhaar

Het is mei 2010. Nog een kleine twee maanden en dan is het zomervakantie. Een leerling uit klas 3 vmbo handel en administratie, is met haar klas bij een voorlichtingsmiddag van het roc. Ze vraagt vertwijfeld aan haar docent wat ze moet kiezen: “Handel en administratie bestaat hier niet , meneer!”

Rien van Eeuwijk is vakgroepvoorzitter handel en verkoop en handel en administratie van het Kalsbeek College voor vmbo in Woerden. Hij lacht als hij dit incident vertelt: “Zo gaat dat nou, veel leerlingen hebben geen idee hoe het eraan toegaat op het mbo.”
De sector Economie van zijn school werkt veel samen met de sector Economie van het ID College voor mbo, locatie Woerden. Het roc geeft bijvoorbeeld voorlichtingsmiddagen over aansluitende opleidingen op mbo-niveau. Of biedt meeloopstages aan: elke vmbo-leerling uit leerjaar 3 gaat zich oriënteren op twee beroepen naar keuze die de sector Economie aanbiedt op het ID College. Per beroep maakt de leerling een verslag van zijn bevindingen. Die leerling loopt ook per beroep één dag mee onder leiding van een mbo-leerling op diens stageadres.

Marktdag

De marktdag is ook een heel leuke vorm van samenwerking tussen mbo en vmbo. Rien van Eeuwijk is razend enthousiast als hij daarover vertelt. “We huren één zaterdag per jaar een deel van het marktplein af bij de gemeente. Onze leerlingen vormen met twee mbo’ers een groepje en krijgen een marktkraam ter beschikking. De enige eis die we stellen is dat de veertig euro die wij hun lenen, aan het eind van de dag weer terug moet komen. Nou, dan gaan ze aan de slag. Een groepje had een in oranje gestoken sinaasappelkraam gemaakt. Ze persten sinaasappelen, boden het sap ter verkoop aan, evenals zakken sinaasappelen zelf. Ze hebben daarmee veel winst gemaakt.”

Spreek dezelfde taal

Rien stelt ook de lesprogramma’s op die toeleiden naar het vmbo-examen handel en verkoop. Het is volgens hem belangrijk daarbij zo veel mogelijk aan te sluiten bij de omschrijvingen van de beginniveaus uit het kwalificatiedossier van het mbo. Daarmee wordt het eindniveau van de instromende vmbo-leerling, inzichtelijker voor het mbo. Het wordt dan ook makkelijker om daarop aan te sluiten. >>

lees verder op pagina 10

Rien van Eeuwijk: . . . veel leerlingen hebben geen idee hoe het eraan toegaat op het mbo.

FEITEN & CIJFERS

Kalsbeek College, locatie Bredius, afdeling vmbo, Woerden

Sectoren:

- Economie (handel en administratie, consumptieve techniek breed)
- Techniek (instalelektro)
- Zorg en Welzijn (zorg en welzijn breed, uiterlijke verzorging)

Aantal leerlingen: 1215

Website: www.kalsbeek.nl

Kandinsky College koos voor VM2: met vijfdejaars een nieuwe doelgroep

Kracht van het vmbo ook in VM2

Door Aly Breemhaar

In augustus 2008 zijn derdejaars vmbo-leerlingen van het Kandinsky College in Nijmegen begonnen in een VM2-traject. Het is daarmee een school van het zogenoemde eerste cohort. De derdejaars vmbo'ers van toen, zijn nu vijfdejaars.
"We hebben met hen een nieuwe doelgroep binnen de muren van onze school", aldus Twan van den Hazelkamp, adjunct-locatiedirecteur van het Kandinsky College.

Een nieuwe doelgroep? Het zijn toch allemaal leerlingen die juist overbekend zijn met de school? Twan zal de laatste zijn om dat te ontkennen. "Juist vanwege dat bekende en vertrouwde, kiezen deze leerlingen ervoor in het VM2-traject te blijven en dus bij ons op school te blijven. Terwijl ze ook naar een roc of aoc hadden gekund om hun opleiding te vervolgen. Het nieuwe zit 'm in het feit dat het leerlingen zijn die ouder zijn, al eindexamen hebben gedaan en gaan werken aan het mbo-programma. Moeten we hen bijvoorbeeld ook nog naar de directeur sturen als ze te laat in de les komen?"

Switchen blijft mogelijk

De vmbo-leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg kunnen bij Kandinsky in acht officiële opleidingen eindexamen doen. Een speciale werkgroep van twee vmbo- en vier mbo-docenten geeft deze opleidingen opnieuw vorm voor het VM2-traject. De inhoud van de opleidingen is niet aangepast, wel de volgorde van aanbieden. De school vindt het erg belangrijk dat leerlingen gedurende het VM2-traject zo lang mogelijk de kans hebben te switchen tussen deze acht opleidingen. Daarom zijn meer algemene modules zoals 'klantbenadering', naar voren gehaald.

Opvang zomerlek

Het VM2-traject op het Kandinsky College duurt (maximaal) 5 ½ jaar. In het vierde jaar doen de leerlingen regulier vmbo-examen. De periode daarna tot aan de zomervakantie - het 'zomerlek' of de 'bonusweken' - benut de school om deze vierdejaars extra zaken aan te bieden: een cursus bedrijfshulpverlening of EHBO, extra sportlessen of

extra lessen taal en rekenen. En ze starten al met het mbo-programma.

Dilemma's lange termijn

Twan van den Hazelkamp is overtuigd van de kracht van het VM2-traject. "Je ziet dat er behoefte is aan de kleinschalige en persoonlijke benadering van het (v)mbo. Van de 52 leerlingen die het afgelopen jaar bij ons eindexamen hebben gedaan, willen veertig in het VM2-traject blijven. De twaalf die dat niet doen, zijn al wat ouder of kiezen voor een opleiding die wij niet aanbieden." Twan van den Hazelkamp ziet echter ook diverse open einden. Als VM2 een structureel traject wordt, valt mbo2 dan onder de regie van het vmbo of de bovenbouw van het vmbo onder de regie van mbo2? Idem voor bekostiging en cao: vallen die onder het voortgezet onderwijs of onder het beroepsonderwijs? >>

lees verder op de volgende pagina

VM2

Opleiden tot startkwalificatie met VM2

In 2008 is het experiment vmbo-mbo2 gestart, kortweg: VM2. Vmbo-scholen die hieraan meedoen, kunnen hun leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg vanaf het derde leerjaar laten instromen in dit speciale traject. Kern van het traject is een naadloze doorstroming naar het mbo met als eindpunt een mbo-diploma niveau 2.

In een VM2-traject werken de vmbo-school en het lokale roc of aoc intensief samen. Vmbo-leerlingen die doorstromen in het VM2-traject kunnen hun lessen blijven volgen in het vmbo-schoolgebouw dat ze al zo goed kennen. Maar ze kunnen het traject ook volgen op het roc of aoc. VM2-leerlingen krijgen les van één team van vmbo- en mbo-docenten volgens eenzelfde pedagogisch-didactisch concept. De lesinhouden zijn zodanig op elkaar afgestemd dat er sprake is van een duidelijk vervolg zonder onnodige dubbelingen.

De school waar de leerlingen zijn ingeschreven, krijgt het geld voor dit onderwijstraject. De scholen verrekenen onderling.

Vmbo-examen niet verplicht

In het experiment hebben de vmbo-scholen de mogelijkheid het examen te laten vervallen. Ton Balk, projectleider VM2 namens de ministeries van OCW en LNV, zegt hierover: "Zo'n dertig procent van de scholen die aan het experiment deelnemen, kiest daarvoor. Deze scholen ontwerpen met het mbo een nieuwe leerlijn, vanaf het derde leerjaar van het vmbo tot en met het behalen van de startkwalificatie. Dan kun je werkelijk innovatief zijn en effectief opleiden voor de startkwalificatie. Maar vanuit concurrentieoverwegingen zijn scholen over het algemeen huiverig om hun examen te laten vervallen. Dat is ook wel begrijpelijk. Hoewel ik denk dat dit alternatief heel goed te verdedigen is."

Officieel experiment

Momenteel hebben 100 scholen de officiële VM2-experimenteerstatus. In totaal volgen ca. 5000 leerlingen dit traject. Het experiment loopt af in 2013.

Meer informatie: www.vm2.nl.

Twan van den Hazelkamp: "Er is behoefte aan de kleinschalige en persoonlijke benadering van het vmbo."

Kandinsky College, afdeling vmbo, locatie Hatertseweg, Nijmegen

Sectoren:

- Zorg en Welzijn (Intrasectoraal programma zorg en welzijn breed),
- Economie

Aantal leerlingen: 460

VM2 in samenwerking met ROC Nijmegen

www.kandinsky-vmbo.nl

En welke consequenties heeft het voor een vmbo-school om ook vijfdejaars onder haar hoede te hebben?

Barbecue en regen

Wat dit laatste betreft: het Kandinsky College heeft een studentenraad opgericht om onder andere deze vijfdejaars meer verantwoordelijkheid te geven. Die kunnen ze aan, zo is gebleken. Zo wisten ze afgelopen zomer, ondanks de onverwacht hevige regen, de jaarlijkse barbecue perfect uit te voeren. "Helemaal geen zorgen dus. Dat stemt me dan weer positief", aldus een onvermoeibare en enthousiaste adjunct-locatiedirecteur.

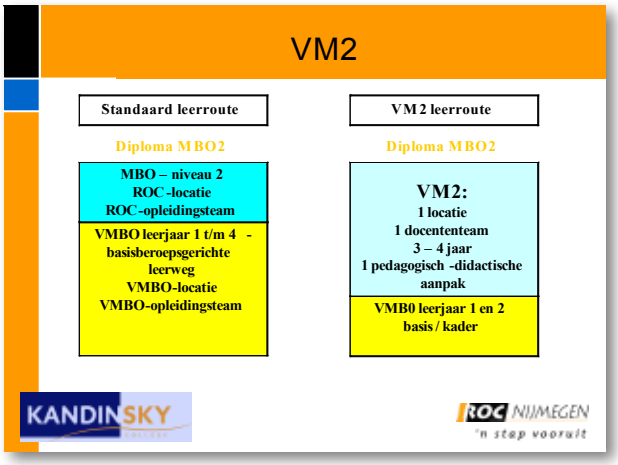

Uit PowerPoint-presentatie Kandinsky College en ROC Nijmegen over VM2

vervolg van pagina 7

Resultaat?

De samenwerking tussen Het Kalsbeek College en het ID College is nog maar van recente datum. De voorlichtingsmiddagen vinden wel al enkele jaren plaats. Is daar misschien al enig effect van te merken? Dit blijkt moeilijk meetbaar. De decaan op het Kalsbeek zegt: "Onze leerlingen komen op heel veel verschillende scholen terecht. Het ID College locatie Woerden is een kleine school en daarom populair, maar de instelling zelf is met zo'n 15.000 leerlingen, heel groot. In de administratie daarvan zijn onze leerlingen nauwelijks meer te traceren."

Rien van Eeuwijk en de decaan zijn het erover eens dat de bottleneck over het algemeen toch de mate van zelfstandigheid is die verwacht wordt op het mbo. Rien: "Een vmbo-kader-leerling, 15 jaar, net z'n diploma op zak, is daar gewoon nog niet aan toe. Zowel wij als het mbo, moeten ons best doen daar meer naartoe te leiden respectievelijk bij aan te sluiten."

Het VM2-traject is voor Naomi een prima optie, want nu kan ze doorleren op de school waar ze erg tevreden over is.

VAKVROUW IN DE DOP GO NAOMI

Door Addie Roetman

Naomi Dulos voelt zich thuis op AOC De Groene Welle: "Ik houd ervan om met mijn handen bezig te zijn, daarom heb ik gekozen voor een praktijkschool." Ze heeft de opleiding 'bloemist' ontdekt op het vmbo: "Ik wilde eerst tuinarchitect worden en heb toen gekozen voor De Groene Welle. Daar kwam ik erachter dat ik ook andere opleidingen kon doen en uiteindelijk werd het de bloemistenopleiding."

Naomi volgt het VM2-traject, een traject dat zorgt voor een naadloze doorstroming naar het mbo met als eindpunt een mbo-diploma niveau 2. Haar school biedt dit traject aan om vmbo-leerlingen ook hun mbo-opleiding te laten doen in dezelfde vertrouwde schoolomgeving, met docenten die ze al kennen. Bijkomend voordeel is dat het mbo in dit traject een jaar korter duurt: drie jaar in plaats van vier.

Voor Naomi is dit een prima optie, want nu kan ze doorleren op deze school waar ze erg tevreden over is: "De vakken zijn leuk, er hangt een gezellige sfeer en het is gewoon allemaal goed geregeld. Als je hulp nodig hebt, staan ze voor je klaar. Als je kleine klassen nodig hebt, zijn die er. Je krijgt een-op-eenaandacht als je problemen hebt."

Naomi heeft haar hart verpand aan het bloemenvak en straalt beroepstrots uit als ze daarover vertelt. Het allerliefst maakt ze boeketten en bloemstukken. Op school doet ze dat elke week op de vaste praktijkdag: haar 'bloemendag'. De resultaten gaan mee naar huis of soms naar opdrachtgevers, bijvoorbeeld naar de IJsselhallen als daar een show is.

Naomi doet ook praktijkervaring op tijdens haar stages: in een tuincentrum, bij een bloemist en bij de HEMA. Ze vindt het prima, zo lang het haar doel maar dichterbij brengt: haar eigen bloemenzaakje.

GO! GENERATIE

Naomi Dulos, 15 jaar
School:
De Groene Welle, Zwolle
Leerweg: basisberoeps (VM2)
Sector: Groen
Opleiding: bloemist
Leerjaar 3-4

VMBO Intersectoraal heeft toekomst

Door Roeland Baaten, directeur Stichting VMBO Intersectoraal

Scholen op zoek naar een bevrijdend idee: vanuit dat idee is het intersectoraal vmbo geboren. Zij zochten naar de verbindingen tussen de sectoren. Zo ontstonden de platforms: VMBO Intersectoraal, ICT-Route, Technologie in de Gemengde Leerweg en Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV). Zij werken nu samen aan het creëren van ruimte binnen de scholen voor schoolspecifieke en leerlinggerichte opleidingstrajecten.

Deze verandering is uiteindelijk een bepalende koers gebleken. Het vmbo kent van oorsprong landelijke programma's die zijn ontstaan als een kader voor een specifieke beroepsopleiding of voor een cluster van verwante beroepen.
De oriëntatie van intersectoraal vmbo is wezenlijk anders: het gaat niet primair uit van de behoeften van de arbeidsmarkt, maar van de loopbaanvragen van leerlingen. Het is een ander concept van het vmbo: niet in de eerste plaats sector- of beroepsgericht, maar loopbaangericht.

Je eigen loopbaankeuzemoment
De kern van een intersectorale school is een brede oriëntatie op verschillende soorten werk, gekoppeld aan een goede loopbaanbegeleiding. De leerlingen kiezen idealiter hun eigen moment voor het maken van loopbaankeuzes, dus niet per se na het tweede leerjaar vo. Voor wie het nog niet weet: tot de drempel van het mbo is nog alles mogelijk. De vaste kern van het programma bestaat uit algemene beroepscompetenties: kennis, vaardigheden en houdingen die je in allerlei soorten werk goed kunt gebruiken. De sectoren zijn geen doel op zichzelf, maar vormen de contexten voor verschillende soorten werkervaring.

Loopbaangerichte programma-invulling
Elke school vult die concrete contexten zelf in. Natuurlijk zijn er kaders en voorbeelden van anderen, maar een kant-en-klaarprogramma ligt er niet. Naast de eindtermen van het Centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE) heeft de school veel ruimte voor de opzet en uitvoering van een eigen programma, ofwel het eigen schoolexamendeel. Intersectoraal vmbo biedt scholen de ruimte om een eigen loopbaangerichte invulling te geven aan programma's. Bijvoorbeeld een opleidingsprogramma waarin techniek zodanig wordt aangeboden, dat het meisjes een aantrekkelijker perspectief biedt. Of een opleiding waarbinnen de leerling alle mogelijkheden krijgt zich te oriënteren op een toekomst in het segment vrede en veiligheid. Óf de invulling van contexten, zoals sport, ICT, kunst, cultuur en media etc. Vanzelfsprekend zorgen de scholen voor een doorlopende aansluiting op de domeinstructuur en de competentiegerichte opzet van het mbo.

Springlevend
Inmiddels werken 220 scholengemeenschappen aan de diverse intersectorale trajecten, soms in plaats van, maar vaak ook naast andere beroepsgerichte programma's. Sinds 2002 is het aantal leerlingen dat intersectoraal vmbo volgt, gegroeid naar bijna 18.000. Deze groei zet nog steeds door. De intersectorale platforms zijn verenigd in de Verenigde Intersectorale Programma's (VIP). Deze alliantie verbindt beroepenvelden aan hun functie in de samenleving. Met de intersectorale trajecten oriënteren leerlingen zich op hun eigen mogelijke plek in de beroepenvelden. Ze werken vanuit een brede oriëntatie naar een steeds verfijnder beeld van waaruit zij hun uiteindelijke keuze maken voor het mbo. Daarmee streeft VIP naar een aanzienlijke vermindering van uitval naar en in het mbo. Er is veel ervaring en materiaal voorhanden en er is ook een infrastructuur voor uitwisseling daarvan. Het bijzondere is: het oorspronkelijke idee is nog springlevend en niet gestold in gedetailleerde voorschriften.

De platforms
VMBO Intersectoraal kent verschillende benaderingswijzen. Dat blijkt uit de achtergronden van de diverse aangesloten platforms.

De ICT-route
Het intersectorale programma de ICT-route is ontstaan in de tijd dat de eerste lichting 'Generatie Einstein' jongeren het vmbo ging bezoeken (1990).
Het ICT-routeprogramma is bedoeld voor de leerlingen van nu die graag met de computer werken. De ICT-route biedt hun de mogelijkheid te werken aan opdrachten uit de beroepspraktijk. Omdat die beroepspraktijk realistisch is en zéér divers, maken ze toch kennis met beroepen en beroepsbeelden. Een verantwoorde keuze voor een vervolgstudie kan aan het einde van het vmbo zeker worden gemaakt.

Technologie in de gemengde leerweg
Het programma technologie is een brede oriëntatie in de sectoren Techniek, Zorg en Welzijn en Economie. Door de pedagogisch-didactische aanpak (probleemgestuurd onderwijs) sluit de werkwijze goed aan bij de werkwijze in het mbo. Het programma wordt aangeboden in een eigentijdse en uitdagende leeromgeving. Dit platform richt zich met name op de gemengde leerweg.

Sport, Dienstverlening en Veiligheid
Het intersectorale programma Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV) richt zich op leerlingen die zich willen oriënteren in de genoemde beroepsvelden. Er wordt daarbij een groot beroep gedaan op hun motivatie en persoonlijke kwaliteiten door direct een klus te klaren waarbij ze nieuwe kennis en vaardigheden nodig hebben. Deze klus wordt altijd aangeboden in een contextrijke reële situatie. De leerling wordt intensief begeleid in zijn persoonlijke ontwikkeling en beroepsbeeld, de reflectie daarop en bij de ontwikkeling van zijn vaardigheden. SDV richt zich met name op de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg.

Platform VMBO Intersectoraal
Het Platform VMBO Intersectoraal kent de uitstroomvarianten Technologie & Commercie, Technologie & Dienstverlening en Dienstverlening & Commercie in alle leerwegen van het vmbo. Binnen deze contexten richt het platform zich op de invulling van de ruimte die scholen ten behoeve van hun leerlingen hebben gecreëerd.

sector

Blijven zoeken naar verbeteringen

Door Piet Hugen

Elke vmbo-school is ervan doordrongen dat leerlingen een goede begeleiding verdienen bij hun opleidings- en loopbaankeuzes. Maar hoe dat moet? Voor de meeste scholen is het nog aftasten en ontdekken wat wel en wat niet werkt. De twee scholen waarover dit artikel gaat, hebben loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) een belangrijke plaats in het lesprogramma gegeven en hebben daar goede ervaringen mee. Die delen ze graag met u.

Juliette Kempen: "LOB heeft bij ons echt prioriteit. Met één mentoruurtje per week kom je er niet. Als mentor moet je de leerlingen niet sturen maar richten."

Bertie Korner is decaan op de vmbo-vestiging van het Nijmeegse Montessori College. Het gesprek richt zich vooral op twee aspecten van LOB op haar school, die voorlopig nog tamelijk uniek zijn: loopbaancoaching en aandacht voor beroepsdilemma's. Het Kwadrant uit Weert besteedt opvallend veel aandacht aan de loopbaanbegeleiding voor leerlingen in de theoretische leerweg. Op veel vmbo-scholen komt LOB voor tl'ers nog niet goed uit de verf, mede doordat tl'ers geen beroepsgerichte vakken krijgen. Juliette Kempen, docent Engels tl, mentor en 'coach' LOB, vertelt hoe Het Kwadrant deze leerlingen helpt te kiezen voor een vervolgopleiding die bij hen past.

Elke leerling een coach

In de eerste minuten van het gesprek benadrukt Bertie Korner al dat alles nog in ontwikkeling is. Bertie: "We zijn door de jaren heen steeds meer het accent gaan leggen op de ervaringen van leerlingen. Ervaringen die ze opdoen tijdens stages, maar bijvoorbeeld ook in vakantiebaantjes. Wat halen ze daaruit? Waarmee kunnen en willen ze verder?"
Gesprekken over de toekomst voert de leerling met zijn coach. Elke coach heeft tien leerlingen onder zijn hoede, met wie hij per jaar ten minste vier indringende gesprekken voert over de toekomst, de mogelijkheden, de dromen en de weg ernaartoe. De coachgesprekken die op het Montessori College al jaren worden gevoerd, lijken op de loopbaanreflectiegesprekken die dit jaar zo actueel zijn geworden. Ondanks die gelijkenis nemen Bertie en haar collega's enthousiast deel aan de training in loopbaanreflectiegesprekken. Ze zegt daarover: "We merkten dat we de leerlingen in die coachgesprekken toch niet voldoende ruimte gaven en ze niet echt konden prikkelen. Juist omdat we meer met die gesprekken wilden bereiken, hebben we lijstjes gemaakt met onderwerpen die ter sprake moeten komen. Maar dat werkt niet, dat wordt al gauw een soort invuloefening. Nee, wij zijn erg blij met de training om op een andere manier met leerlingen te leren praten."

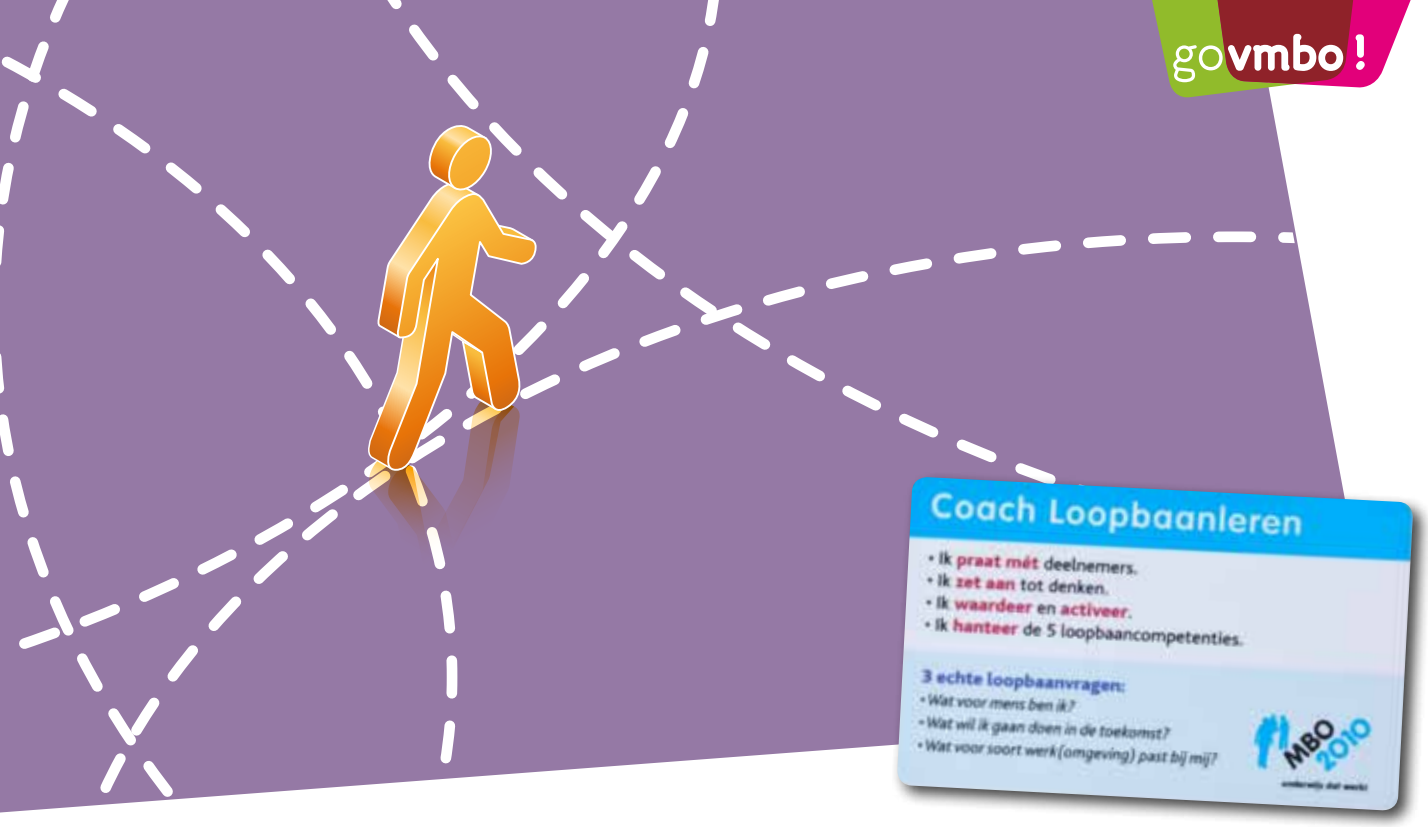

Beroepsdilemma's
Op het Montessori College gaan de leerlingen in het derde leerjaar drie weken op stage, in het vierde leerjaar vier weken. "Na het eerste contact met die stages vragen we de leerlingen te omschrijven wat ze nu erg moeilijk lijkt aan dat beroep. Dat noemen we de beroepsdilemma's. Dezelfde vraag stellen we trouwens ook aan de werkbegeleiders. Als ze terugkomen van hun stage, maken de leerlingen een verslag en vragen we ze of ze anders tegen die beroepsdilemma's zijn gaan aankijken. Daarmee krijgt de mentor of coach aangrijpingspunten voor een gesprek over verwachtingen, eigenschappen en kwaliteiten van leerlingen en de mate waarin die aansluiten bij de eisen die het beroep stelt. Het stageverslag mag trouwens ook een poster zijn of een muurkrant, een vertelling, video enzovoort. Als ook de beroepsdilemma's maar aan bod komen."

LOB in de theoretische leerweg
Het probleem van LOB in de theoretische leerweg is dat de leerlingen veel avo-vakken hebben en maar in beperkte mate stage-ervaringen opdoen. Toch zet ook het overgrote deel van de vmbo-tl-leerlingen de opleiding voort in het mbo. Ook zij moeten dus concreet een beroepsopleiding kiezen. Dat stelt specifieke eisen aan de loopbaanbegeleiding van deze leerlingen. Juliette Kempen van Het Kwadrant hierover: "Ik werk hier pas voor het tweede jaar en kom er steeds meer achter hoe uniek de situatie bij ons op school eigenlijk is. Zowel in het derde als in het vierde leerjaar krijgen de tl-leerlingen het hele jaar door vier uur per week LOB: twee uur van de mentor en twee uur van een beroepsgerichte docent. In het derde jaar gaat het nog vooral om zelfkennis, algemene vaardigheden en een brede oriëntatie op de eigen kwaliteiten en ambities. In het vierde jaar werken de leerlingen projectmatig in bepaalde beroepsrichtingen', zegt Juliette. "Zo'n project kent drie fases. In fase 1 beschrijven de leerlingen wat ze gaan doen: Op welk beroep ze zich gaan richten, waarom op dat beroep en wat ze daarvoor nodig hebben. In fase 2 voeren ze hun onderzoeksplannen uit en in fase 3 geven ze vorm aan hun bevindingen en presenteren ze die." Op die manier onderzoeken leerlingen, al dan niet in groepjes, twee of drie beroepen die hun interesse hebben. Juliette gaat verder: "De projecten zijn soms verbonden aan bedrijven. De leerlingen moeten dan zelf een coach uit het bedrijfsleven zoeken die hen een beetje wegwijs maakt." Op Het Kwadrant kunnen de gesprekken met de bedrijfscoach ook in LOB-tijd plaatsvinden. En als ze het kunnen regelen, mogen de leerlingen ook in schooltijd een dag meelopen op het bedrijf. Leerlingen die al zeker weten dat ze naar de havo gaan, volgen op Het Kwadrant in het vierde leerjaar een aangepast LOB-traject: ze onderzoeken een beroepsmogelijkheid op mbo-niveau en twee op hbo-niveau.

Opvallende overeenkomsten
Zowel het Montessori College als Het Kwadrant trekt veel tijd uit voor LOB. "Het fijne daarvan is", betoogt Juliette Kempen "dat er ruimte is voor diepgaande gesprekken met de leerlingen. Want sommige leerlingen moet je echt goed leren kennen, wil je door hun schild van onverschilligheid heen breken. Je mag geen genoegen nemen met oppervlakkige antwoorden. Wil je ze echt helpen, dan zul je moeten doorvragen."

Juliette Kempen:
"Je mag niet opgeven als een kind zegt: 'ja, dat weet ik niet hoor.' Je moet doorvragen."

Bertie en Juliette zijn beiden heel nieuwsgierig hoe het hun leerlingen vergaat in het mbo. Het Kwadrant nodigt oud-leerlingen op school uit om te vertellen hoe het is op het mbo, wat de opleiding inhoudt en of hun verwachtingen zijn uitgekomen. Bertie Korner prijst de goede relatie van het Montessori College met de Nijmeegse mbo-scholen. Ze krijgt van deze scholen terug hoe het met haar oud-leerlingen gaat. Vaak, maar niet altijd, zijn dat goede berichten.

Bertie Korner:
"Kinderen zijn vaak helemaal niet bezig met de vraag waar ze over vijf jaar willen staan."

Opvallend is ook dat Bertie en Juliette allebei het succes van LOB ophangen aan de goede samenwerking binnen het team van mentoren. Bertie legt uit: "Als team hebben we over allerlei onderwerpen mappen aangelegd. Die mappen puilen uit van materialen die we deels zelf hebben ontwikkeld, deels uit allerlei bronnen hebben verzameld. Dat werkt goed. Coaches en mentoren gebruiken het materiaal, vullen het aan en voegen nieuwe elementen toe. Op die manier maken we gebruik van elkaars ervaringen."

Bertie Korner:
"Ook de richtingloze leerlingen willen we op het goede spoor zetten."

Nog niet tevreden

Zowel Bertie als Juliette realiseren zich heus wel dat ze "goed bezig zijn". Maar het zijn geen types die daarom tevreden achterover leunen. Juliette: "Ons LOB-model is nog steeds in ontwikkeling. We maken zelf vragenlijsten, nulmetingen, sectorvragen enzovoort. We blijven evalueren en elke ervaring zet weer aan tot nieuwe aanvullingen en verbeteringen."
Ook Bertie is nog lang niet tevreden: "Er zijn toch nog steeds leerlingen die we kennelijk onvoldoende kunnen stimuleren om te onderzoeken wat echt het beste bij hen past.
Ze fladderen min of meer richtingloos door het beroepenveld heen. Vandaag willen ze activiteitenbegeleider worden, morgen opeens visagist. In elk gesprek borrelt weer een ander idee op." Bertie zal niet rusten voordat ook deze leerlingen op het goede spoor zijn gezet.

FEITEN & CIJFERS

Het Kwadrant, Weert

Sectoren (leerjaar 3 en 4, alle leerwegen):

- Economie (handel en administratie),
- Zorg en Welzijn, Techniek, Groen

Aantal leerlingen: ca. 1000

Website: www.hetkwadrant.nl

Montessori College, locatie Berg en Dalseweg, Nijmegen

Sectoren (basis- en kaderberoepsgerichte leerweg):

- Economie (intrasectoraal programma handel en administratie),
- Zorg en Welzijn (intrasectoraal programma zorg en welzijn breed)

Aantal leerlingen: ca. 320

Website: www.montessoricollege.nl

Door Addie Roetman

"Ik ben een doener", schetst Leroy Hage zichzelf. Daarom was het vmbo hem op het lijf geschreven en sloot de studierichting metaaltechniek perfect aan bij wat hij graag doet: "Sowieso tekenen, maar dat komt in elke opleiding voor. Maar vooral bezig zijn achter de draaibank of de freesbank en lassen." De talen hoefden voor hem niet: "Nederlands en Engels, echt vreselijk", maar al met al vond hij zijn vmbo-tijd leuk en leerzaam.

Leroy is heel bedreven in het werken met het 3D-computertekenprogramma Solid Edge. Hiermee teken je technische ontwerpen eerst in delen, die je vervolgens assembleert tot één geheel. Zo heeft Leroy een aantal marktkramen getekend en tijdens zijn stage, bij een bedrijf dat funderingsmachines ontwikkelt, een mast van een heimachine. Zowel het Goese Lyceum als zijn stagebedrijf spreken hier lovend over.

Leroy is een man van het water. Sinds zijn vijftiende heeft hij een boot. Zijn passie voor varen begon op zijn elfde toen hij bij de scouting ging: "Daarna was alles water en was er niks anders meer." In de weekenden en vakanties werkt hij in de jachthaven van Brouwershaven en daar benut hij het lassen, draaien en slijpen dat hij op het vmbo geleerd heeft: "Vooral buiten het seizoen dan, want nu liggen alle boten in het water en heb je alleen te maken met storingen. Een motor die geen koelwater heeft bijvoorbeeld, dan roepen ze ons op."

Al jaren wil hij naar de Zeevaartschool in Vlissingen en na de zomervakantie is dat gebeurd. Hij vindt zelfs het Engels daar niet meer vervelend: "Dat zijn tegenwoordig allemaal standaardzinnetjes die je uit je hoofd moet leren." En een mondje Engels zal Leroy zeker nodig hebben, want over tien jaar ziet hij zichzelf de wereldzeeën bevaren. Als kapitein.

ZEEVAARDER MET TEKENTALENT

GO LEROY

In de jachthaven van Brouwershaven benut hij het lassen, draaien en slijpen dat hij op het vmbo heeft geleerd.

GO! GENERATIE

Leroy Hage, 17 jaar

School: Goese Lyceum, Goes

Leerweg: kaderberoeps

Sector: Techniek

Opleiding: metaaltechniek (afgerond)

Loopbaanreflectiegesprekken

Nadenken over je kwaliteiten

Door Piet Hugen

Nagenoeg alle vmbo-scholen onderkennen het belang van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) en hebben daar flink in geïnvesteerd. Belangrijk is dat leerlingen de tijdens LOB opgedane kennis en ervaring ook in relatie kunnen brengen met hun persoonlijke kwaliteiten, idealen en karaktereigenschappen. Je moet als leerling immers niet alleen het onderwijs- en werkveld onderzoeken, maar ook jezelf.

In het schooljaar 2010/2011 is een traject gestart waarin schoolteams getraind worden in het voeren van loopbaanreflectiegesprekken met leerlingen. Het traject is in opdracht van de Stichting Platforms VMBO (SPV) ontworpen door Marinka Kuijpers, lector Pedagogiek van de beroepsvorming aan de Haagse Hogeschool. Zij legt uit waarom die reflectiegesprekken belangrijk zijn.

Waar loop je warm voor?

De arbeidsmarkt verandert. Werkgevers vragen tegenwoordig assertieve medewerkers die kunnen aangeven waar ze goed in zijn, wat ze willen leren en wat ze kunnen betekenen voor de organisatie. "Die eisen worden dus ook gesteld aan leerlingen uit het beroepsonderwijs, tijdens hun stage al", zegt Marinka Kuijpers. "Leerlingen zijn zich daar niet van bewust. Ze hebben vaak geen idee waar ze aan beginnen als ze zich inschrijven voor een opleiding." Het blijkt dat leerlingen vooral kiezen op grond van behaalde cijfers en nauwelijks op basis van persoonlijke kwaliteiten. "Leerlingen zouden zich veel meer moeten afvragen waar ze nu echt warm voor lopen, waar ze gelukkig van worden. Maar je kunt van vmbo'ers niet verwachten dat ze uit zichzelf op hun kwaliteiten en toekomstverwachtingen gaan reflecteren", denkt Marinka, "en ook met een paar algemene vragen zul je zo'n proces niet op gang brengen."

Ondertussen streeft de politiek wel een zogenoemde kenniseconomie na, een samenleving waarin mensen hun leven lang blijven leren. "Als je leerlingen nu leert hoe ze keuzes kunnen maken die bij hen passen, dan plukken ze daar hun hele leven de vruchten van." Leerlingen laten reflecteren op hun eigen kwaliteiten en motieven kan zo bezien belangrijk bijdragen aan loopbaanoriëntatie en -begeleiding. Het is echter niet zo vanzelfsprekend dat docenten de vaardigheid hebben om dergelijke processen op gang te brengen en in goede banen te leiden. Ook voor hen is dat nieuw. Vandaar het trainingstraject loopbaanreflectiegesprekken.

> *"Als je simpelweg zegt: nou jongens, reflecteren maar, gaat er natuurlijk niets gebeuren."*

De rol van de docent

In de ideale school die Marinka voor ogen staat, probeert iedere docent zijn leerlingen uit te dagen en over zichzelf

aan het denken te zetten. De docent kijkt niet alleen naar cijfers, studieresultaten en mogelijke hiaten in kennis en kunde, maar vraagt zich in de eerste plaats af wat er zo goed is aan deze specifieke leerling. Hij benoemt die kwaliteiten en prikkelt de leerling daar ook zelf over na te denken. De leerling moet zelfsturend worden, ontdekken wat hij wil en hoe hij dat kan bereiken. De vraag is dan niet: wat wil je worden? De vraag, vindt Marinka, moet luiden: wat ga je in je volgende leeropdracht leren over jezelf, hoe oefen je wat je wilt leren en hoe laat je zien dat je iets kunt? "Als docent/loopbaanbegeleider help je een leerling om een plekje in de samenleving te vinden waar hij zich op zijn plaats voelt."

"Onderwijs is leerlingen helpen een plek te vinden in de samenleving."

Opzet van het traject

Om leerlingen meer handvatten te bieden voor keuzes die ze maken, zal de cultuur op scholen moeten veranderen, volgens Marinka. De docent/begeleider moet een andere rol gaan spelen, maar: "Je kunt natuurlijk niet in een paar dagen iemand zo trainen, dat hij compleet ander gedrag gaat vertonen. Je moet wel realistisch blijven. We willen de docenten handvatten geven en kijken wat haalbaar is met een paar dagen training."

Het trainingstraject wordt doorlopen door mentorteams van zes tot twaalf docenten. Elk team heeft een of twee coaches. Deze coaches spelen een sleutelrol en zijn grotendeels verantwoordelijk voor het welslagen van het traject binnen hun school. Veelal is de coach een schooldecaan, maar het kan ook een docent zijn die affiniteit heeft met gespreksvoering.

De coaches krijgen om te beginnen vier dagen training, steeds met een tussentijd van twee of meer weken. De eerste twee dagen doorlopen ze de training die hun team daarna ook zal doorlopen. De derde dag gaat over begeleiding van reflectiegesprekken die docenten voeren binnen de school en de vierde dag over het begeleiden van teams.

Nadat de coaches hun training achter de rug hebben, komen ze twee dagen met hun team trainen. Telkens vier teams tegelijk. Op de tweede dag pakken de coaches hun rol als coach op en spelen ze dus al een belangrijke rol in de training van de docenten. Voorafgaand aan de teamtraining kunnen docenten die daaraan behoefte hebben, een dag een training basisgesprekstechnieken volgen.

Het vervolg

Na de trainingssessies voeren de coaches in de school met elke docent individuele coachingsgesprekken.

Het mentorteam komt gedurende het schooljaar nog minstens twee keer in zijn geheel bijeen als onderdeel van het traject. Daarbij is desgewenst Marinka of een van haar collega-trainers aanwezig. Om problemen te bespreken of om te helpen een volgende stap te zetten. Elke deelnemende school heeft gedurende het traject recht op twee dagen extra begeleiding.

Aan het einde van het traject komen alle coaches nog een dag bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en te bespreken hoe de werkwijze in de organisatie verder verspreid en verankerd kan worden.

"Het leuke is", zegt Marinka, "dat praktijk en onderzoek hier hand in hand gaan. We onderzoeken de effectiviteit van de werkwijze die we introduceren. De vmbo-leerlingen van nu moeten straks in het mbo beter op hun plek zitten. Dat moet meetbaar zijn. Het onderzoek zal uitwijzen of de ingeslagen weg de juiste is, of de resultaten de inspanningen rechtvaardigen die ervoor geleverd moeten worden. Een kwestie van kosten en baten."

Animo

Toen Marinka Kuijpers het traject ontwikkelde, was de afspraak dat het alleen door zou gaan als minstens zes scholen zich zouden aanmelden. Inmiddels is het traject van start gegaan met 23 deelnemende scholen. Naast Marinka moesten nog drie andere trainers aangetrokken worden. En nog staan er scholen op de wachtlijst.

De trainingen worden gevolgd door 30 coaches en 230 docenten.

"Ik had werkelijk geen idee dat er zoveel belangstelling zou zijn", lacht Marinka. "Het toont maar aan dat de mensen in het onderwijsveld zich echt willen inspannen om hun leerlingen op de goede plek te krijgen. Vooral in het vmbo is me dat opgevallen. Natuurlijk zullen er ook over tien jaar nog geen perfecte loopbaanreflectiegesprekken gevoerd worden, als die al bestaan, maar het lijkt erop dat er toch echte veranderingen gaande zijn."

Marinka Kuipers:
"De veranderingsbereidheid is juist in het vmbo opvallend groot."

Veldonderzoek VMBO Herkend: flexibel programma-aanbod gewenst

Kan het voor Julia een onsje meer zijn?

Door Aly Breemhaar

Docenten en middenmanagement van het vmbo vinden voorbereiding op het beroepsonderwijs de belangrijkste taak van het vmbo. Aan de leerwegenstructuur hoeft niet getornd te worden. Wel zien docenten graag meer mogelijkheden voor flexibiliteit en maatwerk in het programma-aanbod. Een clustering van het aanbod in kern- en keuzeprogramma's zou het makkelijker maken om dat te realiseren.

In 2009 heeft Stichting Platforms VMBO (SPV) een uitgebreid veldonderzoek uitgevoerd dat antwoord moest geven op de volgende vragen:

- Wat is de mening van docenten en (midden)management in het vmbo over de programmastructuur van het vmbo?
- Hebben zij behoefte om het huidige aanbod van beroeps-oriënterende en beroepsgerichte programma's inhoudelijk te herordenen?
- En zo ja, zien zij daartoe mogelijkheden?

Het veldonderzoek is opgezet op verzoek van de ministeries van OCW en LNV en betrof de beroepsgerichte programma's.

Achtergrond onderzoeksvragen

Diverse ontwikkelingen in het vmbo en mbo gaven aanleiding te veronderstellen dat er mogelijk aanpassingen in de onderwijsprogramma's van het vmbo nodig zijn:

- Het mbo is bezig met de ontwikkeling van opleidings-domeinen.
- In het mbo worden de kwalificatiedossiers en het competentiegericht onderwijs ingevoerd en het bedrijfs-leven wil graag breder opgeleide jongeren binnenhalen.
- Zowel het vmbo als het mbo willen leerlijnen programmatisch zo veel mogelijk laten doorlopen.
- Er is in toenemende mate aandacht voor loopbaan-oriëntatie in zowel het vmbo als het mbo.
- Taal- en rekenonderwijs moeten een prominentere plaats krijgen, ook in het vmbo.
- Er zijn nieuwe initiatieven ontstaan als VM2 en Vakcollege. Voorzien deze in voldoende mate in de behoefte van leerlingen en scholen?
- En last but not least: de leerlingenaantallen in het vmbo zijn om verschillende redenen aan het dalen. Wat betekent dit voor het vmbo van de toekomst?

Maak flexibiliteit en maatwerk mogelijk

Een belangrijke uitkomst van het onderzoek is dat docenten en (midden)management het niet nodig vinden de leerwegen in het vmbo anders te ordenen. Wel willen zij programma's inhoudelijk vernieuwen. Docenten willen programma's die actueler en flexibeler zijn, maatwerk mogelijk maken en die beter aansluiten bij de belevingswereld van de leerling. Programma's dus die bijvoorbeeld leerlinge Julia een extra module klantgerichtheid kunnen bieden omdat ze later haar eigen kapperszaak wil beginnen. Met meer maatwerk zouden leerlingen succesvoller kunnen doorstromen in het mbo.

Handhaaf de functie van het vmbo

Docenten en (midden)management vinden dat het vmbo een oriënterende en voorbereidende functie heeft en in veel mindere mate een opleidende. Voorbereiding en oriëntatie op een vervolgopleiding is ook de opdracht die oorspronkelijk aan het vmbo gesteld is. In toenemende mate vinden zij dat ook loopbaanoriëntatie daarbij hoort.
In het algemeen - een uitzondering hierop is de sector Economie - is een verschuiving te zien van voorbereidend naar oriënterend naarmate het niveau van de leerweg wijzigt: wordt de kaderberoepsgerichte leerweg vooral als voorbereidend en enigszins als opleidend gezien, de gemengde leerweg vinden de geïnterviewden vooral oriënterend.

Enquête docenten
Welke functie moet het vmbo volgens u vervullen? Opleiden, voorbereiden of oriënteren?

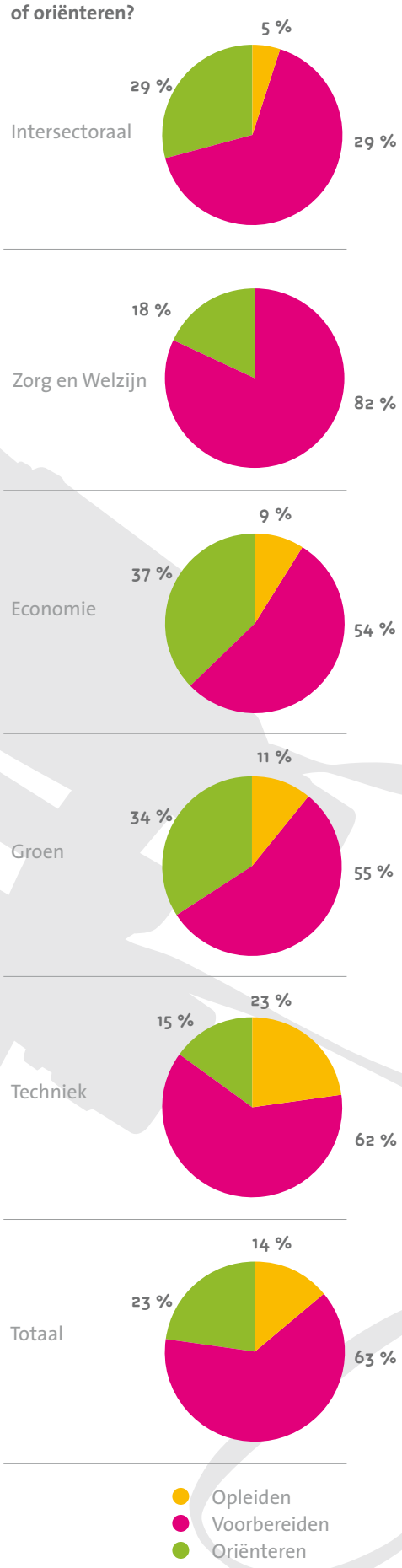

	Oriënteren	Voorbereiden	Opleiden
Basisberoepsgerichte leerweg	6%	57%	37%
Kaderberoepsgerichte leerweg	28%	62%	10%
Gemengde leerweg	88%	12%	0%

Voorbeeld programmacluster

Binnen de sector Economie zouden twee kernprogramma's ontwikkeld kunnen worden:

- Economische dienstverlening, met daarin onderdelen van handel en verkoop, handel en administratie, administratie en mode en commercie;
- Horeca, toerisme en voeding, met daarin gezamenlijke onderdelen van de programma's die samen HTV vormen.

Ontwikkel programmaclusters

Het (midden)management is voorstander van het ontwikkelen van herkenbare programmaclusters binnen de bestaande sectoren. Dit biedt scholen de mogelijkheid om ook bij kleine(re) leerlingaantallen flexibiliteit en maatwerk te kunnen blijven bieden zoals de docenten wensen. De SPV heeft deze wens overgenomen in haar kernadvies aan de ministeries van OCW en LNV. Het advies spreekt van kern- en keuzeprogramma's. Het is aan de individuele school om te bepalen welke kern- en keuzeprogramma's aangeboden worden vóórdat leerlingen een keuze kunnen maken. Taal en rekenen en relevante avo-vakken zouden waar mogelijk opgenomen moeten worden in de programmaclusters.

Maak schoolexamen en centraal examen gelijkwaardig

Docenten en (midden)management zijn voorstander van de ontwikkeling van een 'examenmix'. Deze zou moeten bestaan uit het schoolexamen en het centraal examen in de vorm van een CSPE (Centraal schriftelijk en praktisch examen). Beide examens moeten hetzelfde gewicht en dezelfde relevantie hebben bij het vaststellen van het eindcijfer. Wel mogen er verschillende onderdelen in worden geëxamineerd. Als een structuur van programmaclusters met kernprogramma's en keuzeprogramma-eenheden wordt ingevoerd, moet ook de examenmix hierop worden afgestemd.

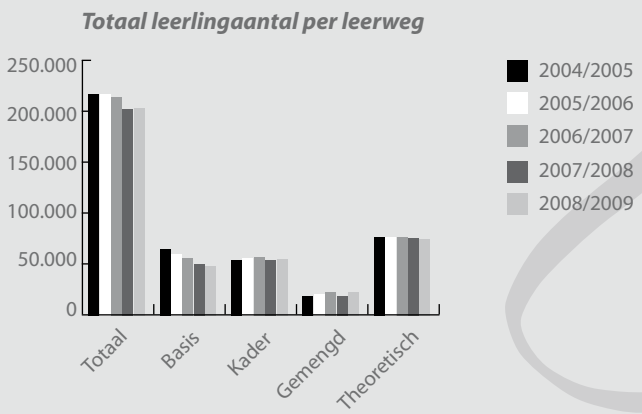

Ken uw opdracht: doorstroming!
Uit het onderzoek blijkt ook dat docenten en (midden) management veel waarde hechten aan een goede doorstroom van vmbo-leerlingen op de bekende frictie-momenten: de overstap van basisonderwijs naar onderbouw vmbo, van onderbouw naar bovenbouw vmbo en de overstap naar het mbo.

Zorg om deze fricties is niet nieuw. Vmbo en mbo werken dan ook steeds meer samen om die doorstroming te optimaliseren. Voor de toekomst van hun leerlingen en als investering in de samenleving. Daar hoort ook kennis bij over de beide onderwijstypen, zowel bij afnemers als toeleveranciers en natuurlijk bij de doelgroep zelf. Goede voorlichting dus, aan leerlingen, ouders, basisonderwijs en bedrijfsleven. En het mbo en vmbo aan elkaar.

Meer informatie of gratis toezending van de volledige weergave van het onderzoek ('VMBO Herkend', uitgave SPV, januari 2010): info@platformsvmbo.nl

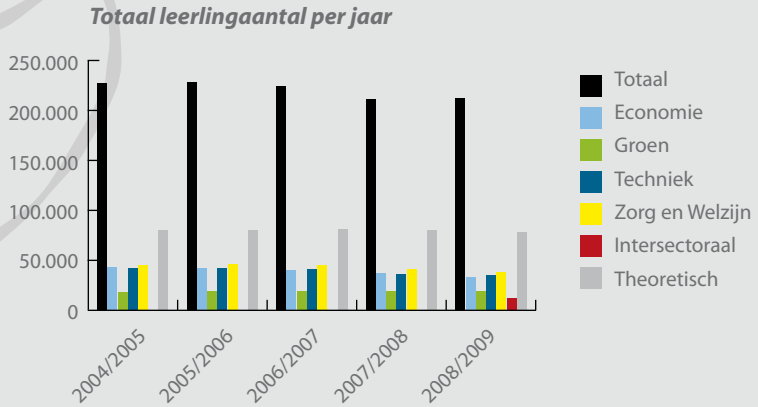

Vmbo Groen laat leerlingen groeien

Door Dennis Wijnands

Op het vmbo Groen worden interesses, talenten en vaardigheden van leerlingen verder ontwikkeld in een plezierige omgeving waar iedereen elkaar kent. Het vmbo Groen biedt een stevige basis die een leerling nodig heeft om te groeien. Vanuit die basis ligt de wereld voor ze open!

Op het vmbo Groen ben je iemand
Het vmbo Groen is afgestemd op de mogelijkheden, behoeften én interesses van leerlingen. Persoonlijke aandacht is dan ook een belangrijk kenmerk van het vmbo Groen. De grootte van de scholen en de inzet van veelal een klein team aan docenten per leerling, maakt dit mogelijk. De scholen zijn vaak kleinschaliger van opzet, waardoor leerlingen goed tot hun recht komen. Docenten kennen de namen van de leerlingen en leerlingen kunnen altijd terecht bij een docent. Vanwege het kleinschalige en persoonlijke karakter van de scholen wordt sneller opgemerkt of een leerling extra begeleiding nodig heeft. Op het vmbo Groen ben je iemand!

Groen motiveert
Het groene karakter van het vmbo Groen trekt vele leerlingen met een interesse voor alles wat leeft, groeit en bloeit.
De dagelijkse omgang met het leven, wonen, leren en werken in de groene sector stimuleert hen om te leren, de theorie is herkenbaar en staat dicht bij hen. De opleiding biedt veel variatie en leerlingen verrichten 'nuttig werk'. Leerlingen hebben respect voor de groene omgeving en voor elkaar.
Ze leren allerlei vaardigheden die van belang zijn in alle vervolgopleidingen in het mbo. Kortom vmbo Groen is voor echte 'natuurtalenten'!

Goede doorstroom
Met een diploma vmbo Groen kunnen leerlingen uiteraard gemakkelijk doorstromen naar de groene mbo-opleidingen. Maar het vmbo Groen is ook een goede springplank naar allerlei beroepsopleidingen in andere sectoren van het mbo. Of een leerling nu in de techniek, verzorging of in de IT-sector aan de slag wil, het kan allemaal na het vmbo Groen. Ruim zeventig procent van de leerlingen in het vmbo Groen stroomt door naar mbo-opleidingen in de sectoren Techniek, Zorg en Welzijn en Economie. Leerlingen bereiden zich door loopbaan-oriëntatie en -begeleiding zorgvuldig voor op het maken van een bewuste keus voor een bepaalde sector en opleiding in het mbo.

De praktijk staat centraal
Het vmbo Groen is een algemene opleiding, waarin planten en dieren vooral worden ingezet om leerlingen een motiverende en rijke leeromgeving te bieden. In het vmbo Groen sluit de theorie naadloos aan op de praktijk. Leerlingen leren zo veel mogelijk door te doen in de échte praktijk: dieren verzorgen, planten en bloemen kweken, producten tot voedingsmiddelen verwerken en de mooiste boeketten maken. Het leren krijgt op deze manier meer betekenis voor hen. Ze krijgen praktische opdrachten binnen en buiten de school en maken daarbij vaak gebruik van de computer. Met deze praktische werkwijze halen zij hun kennis steeds minder alleen maar uit boeken. En ze leren vooral ook hoe belangrijk het bijvoorbeeld is om samen te werken en goed te communiceren.
Vanaf het derde jaar ervaren leerlingen volop hoe het in de praktijk werkt op school, op een leerbedrijf of stageplaats. Zo maken ze kennis met de praktijk van de 'groene beroepen'.

Organisatie
Vmbo Groen wordt gegeven op agrarische opleidingscentra, de aoc's. Dat zijn groene opleidingscentra, die naast vmbo, ook mavo en mbo aanbieden. De aoc's hebben gezamenlijk 76 vmbo-vestigingen verdeeld over heel Nederland. Daarnaast zijn er nog 33 scholengemeenschappen waar vmbo Groen wordt aangeboden. De ruim 32.000 leerlingen kunnen na de onderbouw kiezen voor richtingen als techniek of economie, bloembinden, dierenhouderij en -verzorging, groene ruimte, plantenteelt en voeding. Ook een intrasectroraal programma

is mogelijk, waarbij een combinatie gemaakt wordt van alle vakken. In de nabije toekomst zullen ook combinaties mogelijk zijn met de andere sectoren (Techniek, Economie en Zorg en Welzijn).

Examenprogramma's vmbo Groen
Het vmbo Groen kent twee verschillende examenprogramma's: een zogenaamd groenbreed (of intrasectoraal) programma dat is samengesteld uit onderdelen van alle vakrichtingen die de sector kent. Daarnaast is er een programma waarin leerlingen specifiek kunnen kiezen voor groene vakken als: bloembinden en bloemschikken, dierverzorging, verwerking agrarische producten (VAP), plant, groene ruimte, agrarische economie en agrarische techniek. Binnen de nieuwe examenprogramma's van het vmbo Groen spelen competenties en de doorlopende leerlijn van vmbo naar mbo een centrale rol.

Top 3
Redenen waarom leerlingen kiezen voor het vmbo Groen (onderzoek 2010)

1. Omdat het vmbo Groen aansluit bij de interesses en hobby's van de leerling.
2. Omdat de schoolomgeving van vmbo Groen scholen prettig is; de sfeer op de school is goed en het schoolgebouw ziet er van binnen en buiten verzorgd uit.
3. Omdat kinderen na vmbo Groen veel doorstroommogelijkheden hebben. Ze kunnen nog alle kanten op.

Piet Geurts,
locatiedirecteur
CITAVERDE College Roermond:

"Zowel bij vmbo als mbo staat persoonlijke begeleiding van de leerling voorop. Deze begeleiding gaat veel verder dan kennisoverdracht. Het gaat om de algehele ontwikkeling van de individuele leerling. Onze docenten zijn hierbij erg betrokken. Hierin zijn we sterk en daar ben ik trots op!"

Sophie, 13, leerling tweede klas vmbo Groen:

Ik word misschien wel juf!

Sophie wil graag iets met bloem & design doen óf juf worden op een basisschool. Uit haar Cito-toets kwam dat ze het beste de tl of de gl kon gaan doen. Ze heeft ervoor gekozen dat te gaan doen op het vmbo Groen.

Sophie: "De school is heel gezellig en gelukkig niet te groot. Ik ken de leraren goed en dat maakt het makkelijk om ze aan te spreken als ik ze nodig heb! De praktijkvakken vind ik het leukste, zoals handvaardigheid, bloem en voeding. Ik zou het leuk vinden om straks stage te lopen in een bloemenzaak, maar ik zou ook wel eens willen kijken op een basisschool. Ik wil in ieder geval verder leren maar ik weet nog niet in welke richting. Gelukkig is mijn opleiding heel breed en kan ik straks nog alle kanten op!"

sector

COLUMN

Wil de nieuwe decaan opstaan?

Enkele jaren geleden deed ik onderzoek onder vmbo- en mbo-leerlingen, waarin ook de rol van de decaan onder de loep werd genomen. Ik kon in dat onderzoek geen aanwijzingen vinden dat de decaan leerlingen aanzette om over zichzelf en hun toekomst na te denken. Leerlingen werden niet echt gestimuleerd te onderzoeken welk werk bij hen past, noch om bewust en actief te kiezen voor een vervolgopleiding. In een lezing voor een decanenclub poneerde ik de stelling dat de decaan meer tijd en energie kwijt is met het behouden van wat hij heeft, dan dat hij bezig is vorm te geven aan een nieuwe rol die aansluit bij de huidige ontwikkelingen... Zowel ontkenning als herkenning in de zaal.

Het traditionele beeld van een decaan is dat van een 'bijzondere docent' in een eigen kamer, omringd door informatiefolders. Gesprekken met leerlingen vinden plaats vlak voor een keuzemoment of bij een keuzeprobleem. Deze gesprekken zijn veelal adviesgesprekken op basis van de cijfers en van wat leerlingen 'leuk lijkt'. Zonder na te gaan hoe realistisch het toekomstbeeld is en in hoeverre dit aansluit bij zijn persoonlijkheid, wordt de leerling met enkele folders en een overzicht van de open dagen de wijde wereld in gezonden. Ik chargeer, natuurlijk, daarom is dit een column en geen wetenschappelijk artikel.

Feit is dat de rol van de decaan als informatieverstrekker ter discussie staat. Dankzij het internet en allerlei sociale media hebben leerlingen de mogelijkheid zelf informatie te verzamelen over opleidingen en beroepen en contact te leggen met anderen over ervaringen in opleidingen en beroepen. Daar kan geen decaan tegenop.

Maar terug naar de vraag of de nieuwe decaan wil opstaan. Nou? ... Jazeker. Ik zie steeds meer decanen de gedachte omarmen dat de school de opdracht heeft om leerlingen te leren reflecteren op hun kwaliteiten en mogelijkheden. Enthousiast werpen deze 'nieuwe' decanen zich op als schoolcoach. Zij willen deze visie in de school gaan vormgeven en melden zich met een team van mentoren aan voor trainingen in loopbaanreflectiegesprekken. Nog even en alle vmbo-leerlingen maken stuk voor stuk en keer op keer actief en bewust een leer- en loopbaankeuze. Dankzij de decanen! Leve die ambitie!

Marinka Kuijpers,
lector Pedagogiek van de beroepsvorming aan de Haagse Hogeschool
Winnares Johan van der Sandenpenning 2008

Johan van der Sanden
de persoon

Prof. dr. Johan van der Sanden was lector didactiek van het beroepsonderwijs aan Fontys Pedagogisch Technische Hogeschool in Eindhoven en verbonden aan de Technische Universiteit Eindhoven. Hij was nauw betrokken bij de ontwikkeling van het vmbo, als wetenschapper en als mens. In december 2005 is hij onverwacht overleden; de uitreiking van de naar hem vernoemde prijs heeft hij daardoor nooit meegemaakt.
"Een penning dus als eerbetoon aan een man met visie op het leren van kids met andere gaven", aldus Dirk van der Spoel, initiatiefnemer van de prijs in 2006 en voorzitter van de Adviesgroep vmbo.

Gewoon mezelf zijn,
dat is goed genoeg.

NO-NONSENSE MEISJE MET BLOEMENHART GO MARIEKE

Door Addie Roetman

Marieke Mulder is een creatieve doener en houdt van dieren en de natuur. Ze heeft net het vmbo afgesloten op tl-niveau. Met haar diploma had ze kunnen doorstromen naar de havo, maar nog meer theorie was voor haar beslist geen optie. Ze wil nu een praktische richting inslaan en dat wordt de mbo-opleiding Bloem & Design. Die kwam uit een beroepskeuzetest, sprak haar aan en daarna heeft ze ook haar sectorwerkstuk geschreven over het bloemistenvak.

Hoewel Marieke sommige vakken wel leuk vond - ckv en wiskunde bijvoorbeeld - heeft ze toch de praktijk gemist. Ook de sfeer in de klas sprak haar niet zo aan: "Ik zat in zo'n klas van tutjes en stoer doen, erbij proberen te horen. En ik ben niet iemand die populair moet zijn. Gewoon mezelf zijn, dat is goed genoeg."

Marieke vindt het vanzelfsprekend dat ze heeft doorgezet en ziet er ook het voordeel van in: "Ik ben graag met mijn handen bezig, maar nu is het beter dat ik tl heb gedaan, want hiermee kan ik een hoger niveau doen op het mbo." Wat zou zij terugkijkend veranderen aan het vmbo? "Ik zou de werkleerruimte afschaffen. Daar zaten we elke dag een uur om te leren plannen en zelfstandig te leren werken, maar er werd vooral geouwehoerd en gewoon huiswerk gemaakt." Docenten: van Marieke mogen jullie dus weer gewoon ouderwets lesgeven.

Wat gaat ze leren bij Bloem & Design? "Boeketjes samenstellen, maar ook kunstwerken van bloemen maken en grote ruimtes aankleden met bloemen en planten."
Over tien jaar hoopt ze een leuke baan te hebben: "In een bloemenwinkel of kantoorruimtes van bloemen voorzien. Omdat ik niveau 4 doe, kan ik ook mijn eigen winkel te beginnen. Dat lijkt me ook leuk."

GO! GENERATIE

Marieke Mulder, 16 jaar

School: Twents Carmel College

Leerweg: theoretisch (opleiding afgerond)

Sector: Techniek

Aanbodvorm in de praktijk ondergeschikt aan ontplooiing leerlingen

Breed versus smal is papieren discussie

Door Addie Roetman

Twee directeuren, een van een breed en een van een smal vmbo. Hoe verschillend pakken zij dat aan vanuit hun verschillende visies? Eenmaal om tafel blijken ze breed versus smal te zien als een kunstmatig onderscheid, dat geen recht doet aan hun praktijk. Wat goed is voor leerlingen, daar gaat het om. En daarvoor maken ze hun onderwijs zo breed of smal als nodig is.

Kort gezegd gaat de discussie 'breed versus smal' over de keuzes die scholen maken voor brede of juist smalle opleidingen. In scholen met de brede variant kiezen de leerlingen zo laat mogelijk hun uitstroomrichting, terwijl ze zich in scholen met de smalle variant al specialiseren vanaf leerjaar 3.
We spreken met Ron Dorreboom van het Via Nova College in Utrecht als representant van 'breed' en Ineke Munter van SCG Het Noordik in Almelo als vertegenwoordigster van 'smal'. Maar deze directeuren voelen er weinig voor zich langs deze scheidslijn te laten positioneren. Ze herkennen zich niet in deze volgens hen meer politieke tweedeli ng, want hun werkelijkheid is veel complexer. Zo is Ineke Munter ook bezig een brede variant te ontwikkelen en is Ron Dorreboom niet tegen smal, als dat praktisch haalbaar is.

Twee directeuren, twee scholen
Het Via Nova College is een school voor vmbo en staat sinds vijf jaar in de jonge Utrechtse wijk Leidsche Rijn. De school heeft zeventig procent allochtone leerlingen en biedt sport, dienstverlening en veiligheid, transport en logistiek en handel en administratie. Deze programma's sturen sterk op dienstverlening en zijn breed opgezet. En hoewel Ron Dorreboom, de directeur, in zijn vorige functie op een vmbo in Zwolle soms afdelingen voor vijf kinderen in de lucht hield - dus 'smal' werkte -, profileert hij deze school juist niet op afdelingen: "Hier heb ik niet zoals in Zwolle de lekkere geur van brood en banket uit de afdeling 'bakkerij', maar met deze school ga ik de breedte in. Dat past goed bij mijn visie: de eerste drie jaar kiezen mijn leerlingen niet en in leerjaar 4 kiezen ze een van de drie programma's en dat is dan nog heel breed."

Het Noordik is een christelijke scholengemeenschap met vmbo-locaties in Almelo, Vroomshoop en Vriezenveen. Het vmbo is per locatie verschillend opgezet. In Vroomshoop wordt afdelingsgericht gewerkt met een grote bouwafdeling, een metaalafdeling, handel en administratie en Zorg en Welzijn. Deze aanpak past bij de bevolking en de infrastructuur ter plekke. Locatie Vriezenveen, van oudsher een mavo en een huishoudschool, biedt, naast verzorging, ook sport, dienstverlening en veiligheid, een brede vmbo-variant via een intersectoraal programma technologie en dienstverlening. "Deze variant is nog in ontwikkeling. We kunnen deze zo breed maken als we willen", vertelt Ineke Munter. Almelo, ten slotte, heeft met ruim dertig procent allochtone leerlingen het meest stedelijke karakter. Het Noordik deelt er een gebouw met een andere vmbo-school. Ineke Munter: "In onze techniekhal kan ik alles nog aanbieden. Een twaalfjarige die timmerman wil worden, moet je nog wel van alles aanreiken. Wij houden een afdeling bouw en bieden tegelijk techniek breed aan. Voor elektro of techniek breed zijn soms maar een paar leerlingen, maar de docenten kunnen het organiseren. Op deze locatie bestaan dus brede en smalle varianten naast elkaar."

De v van voorbereidend
Zowel Ineke Munter als Ron Dorreboom zien de v van vmbo als hun belangrijkste opdracht: leerlingen voorbereiden op hun beroepskeuze en zorgen dat ze die goed kunnen maken. Het gaat niet om het opleiden voor een vak. Ineke Munter stelt: "Wij zijn onderdeel van een keten; het heet niet voor niks vmbo en is geen eindonderwijs, zeker niet met de leerplicht tot 18 jaar. Wij zijn verplicht het uiterste uit de kinderen te halen op een manier die bij hen past. En of je dat met afdelingen doet of via brede opleidingen is eigenlijk niet interessant."

Ineke Munter: "Wij zijn verplicht het uiterste uit de kinderen te halen. Of je dat met afdelingen doet of via breed is eigenlijk niet interessant."

Ron Dorreboom, Via Nova College: "... met deze school ga ik de breedte in. Dat past goed bij mijn visie ..."

Deze directeuren hebben het beroep gevonden waar hun hart ligt. Dat willen ze ook voor hun leerlingen.

Ron Dorreboom onderschrijft: "Wij zijn voorbereidend mbo. In Zwolle zei ik tegen ouders: ik leer ze geen vak meer, dat doen ze op het mbo en wij bereiden voor op de keuzes."
Kom bij deze directeuren niet aan met de roep om de oude lts. Ineke Munter: "Daar kan ik me kwaad over maken, want het is waanzin. Het type leerling lts'er met gouden handjes (van vroeger), gaat nu naar de havo. En bovendien is het niet verantwoord om ze 16 uur per week te laten vijlen. Ze moeten ook Nederlands, Engels en wiskunde leren, want zeker in economisch slechtere tijden vragen we juist van deze groep de grootste flexibiliteit." En ze licht nog eens toe waarom 'breed versus smal' de lading van hun taak niet dekt: "Mijn ideaalplaatje is dat leerlingen na vier jaar een vmbo-diploma krijgen waarin ze al hun competenties hebben verbeterd en er misschien nieuwe bij geleerd hebben. Dat is mijn onderwijskundige visie en dat vind ik fundamenteel." Ron Dorreboom (onze veronderstelde representant van 'breed') stelt verheugd: "Dit is heel breed wat ze nu zegt!"

Idealistisch of realistisch

Om ieder kind het beste te bieden, moet je het hele onderwijssysteem benutten, vinden Ron Dorreboom en Ineke Munter. Verwijs daarom de zwakste leerlingen naar het voor hen geschiktere praktijkonderwijs, zodat je als vmbo aan het werk kunt met je schooleigen populatie. Natuurlijk bepaalt ook de omgeving waarin je school staat, wat je als school kunt. Zo krijgt de school van Ron Dorrebom in Utrecht veel allochtone leerlingen met achterstanden binnen. Hij zou soms wel zes in plaats van vier jaar willen hebben om deze leerlingen fatsoenlijk voor te bereiden op hun toekomst. Een idealistisch idee, erkent hij. Ineke Munter voelt niet voor dit gedachte-experiment. Na vier jaar wil zij haar leerlingen wel afstaan aan het mbo. Zij ziet de gewone vmbo-leerling als de standaard en maakt liever een goed apart programma voor kinderen met achterstanden, die je dan zo snel mogelijk weer in het reguliere programma schuift.

Werken met hart en hoofd

Zo te zien hebben deze directeuren het beroep gevonden waar hun hart ligt. Dat willen ze ook voor hun leerlingen. Ron Dorreboom: "Daarom moeten we ze veel langer veel meer aanbieden, sturen op kwaliteiten van kinderen. Natuurlijk moet je ook het economisch perspectief meenemen, maar uiteindelijk gaan mensen een beroep doen waar hun hart ligt. Anders gaan ze wat anders doen. Mensen werken niet meer veertig jaar in de metaal." Ineke Munter onderschrijft: "Daarom denk ik dat smal en breed niet de discussie is, want als jij van kinds af aan onderwijzeres of timmerman of piloot wilt worden, dan ga je daarvoor. Dan wil de timmerman het smalle, maar moeten wij hem ook andere dingen laten zien." Maar behalve je hart volgen, moet je ook je hoofd erbij houden. Zeker een schoolleider moet permanent scherp stellen op de behoeften van de maatschappij.
Ineke Munter: "Ik vind dat we als vmbo onze naam waar moeten maken en onze leerlingen algemene ontwikkeling moeten geven (dat is essentieel) en hen daarnaast moeten voorbereiden op een beroepskeuze. Daartoe moeten we met beleidsmakers de discussie voeren over wat voor mensen we willen over tien jaar en wat die mensen moeten kunnen."

FEITEN & CIJFERS

Via Nova College, Utrecht

Sectoren:

- intersectoraal (sport, dienstverlening en veiligheid (SDV), transport en logistiek, handel en administratie, technologie in de gemengde leerweg)

Aantal leerlingen: 530

Website: www.vianovacollege.nl

CSG Het Noordik, Almelo, Vriezenveen en Vroomshoop

Sectoren:

- Zorg en Welzijn (verzorging), Intersectoraal (SDV),
- Economie (handel, verkoop, handel en administratie),
- Techniek (techniek breed, elektro, metaal, bouw)

Aantal leerlingen: 1300

Website: www.noordik.nl

Vraag naar technisch goed geschoold personeel neemt toe

Nieuw: Vakcollege Walcheren

Door Aly Breemhaar

In een prachtig verbouwd schoolgebouw is de Stedelijke Scholengemeenschap Nehalennia in Middelburg samen met het Scheldemond College in Vlissingen, dit schooljaar gestart met een Vakcollege voor Techniek. De projectleider spreekt met trots over 'het nieuwe Vakcollege Walcheren'. Een belangrijke schakel tussen dit vakcollege, het ROC Zeeland en het bedrijfsleven is het Technum, een hypermodern opleidingscentrum voor techniekonderwijs in Zeeland.

Erik van Broekhoven is de projectleider van het Vakcollege Walcheren. Hij vertelt waarom SSG Nehalennia en het Scheldemond College besloten een Vakcollege op te zetten. "Zo'n veertig procent van onze uitstromende leerlingen schrijft zich in bij een andere sector op het mbo dan waar ze bij ons examen in hebben gedaan. Dit vergroot de kans dat er 'zwervende leerlingen' ontstaan", zegt Erik. "Die nieuwe sector bevalt hen toch ook niet, ze gaan na twee maanden weer iets anders doen, enzovoort. De samenwerking met het ROC Zeeland om deze leerlingen te volgen is heel goed, maar toch zochten we een middel om die veertig procent te verminderen. Tegelijkertijd zagen we de vraag naar technisch goed geschoold personeel vanuit het regionale bedrijfsleven toenemen. Bovendien hebben we hier het nieuwe Technum. Dat alles samen maakte dat we ervoor gekozen hebben een Vakcollege voor techniek te starten."

Erik van Broekhoven: Trots op Vakcollege Walcheren

Onderbouw

Het Vakcollege Walcheren is in september gestart met twintig leerlingen. Zij krijgen vanaf het eerste leerjaar twaalf uur techniek. In de onderbouw oriënteren ze zich op alle richtingen in de techniek. Daarnaast krijgen de leerlingen lessen in de reguliere vakken Nederlands, Engels en wiskunde, en in twee avo-domeinen: mens en maatschappij (geschiedenis, aardrijkskunde, economie) en mens en natuur (biologie, natuur- en scheikunde). Ieder domein biedt de vakken per zes weken themagewijs aan. Een team van zes docenten van zowel het Scheldemond als van Nehalennia, geeft les op het Vakcollege. De lessen worden op beide locaties gegeven. Erik van Broekhoven: "We kiezen er heel bewust voor om ook docenten uit de bovenbouw les te laten geven in de onderbouw van het Vakcollege. Dat zorgt voor een goede aansluiting in de bovenbouw." Na drie jaar sluiten de leerlingen de oriëntatie op de praktijkvakken af met een junior vakdiploma. "Een mooie gelegenheid om de leerlingen hun successen te laten vieren", aldus Erik.

Technum

In het vierde leerjaar volgen de leerlingen praktijklessen op het Technum, een hypermodern opleidingscentrum voor techniekonderwijs van vmbo tot hbo. In leerjaar 5 en 6 werken de leerlingen op leerwerkplaatsen bij de bedrijven. Erik van Broekhoven: "De bouw en de procesindustrie zijn belangrijke afnemers van onze opleidingen. En in de haven komen er op het gebied van mobiliteit de komende drie jaar zeker zo'n 150 banen bij. Via het Technum blijven en worden de bedrijven

Technum, hypermodern opleidingscentrum voor techniekonderwijs in Vlissingen

nauw betrokken bij ons onderwijs. Bedrijven hebben bovendien bijgedragen aan de realisatie en maken er zelf gebruik van voor nascholingsactiviteiten en bijeenkomsten. Zo vormt het Technum de verbindende schakel tussen onderwijs en bedrijfsleven."

FEITEN & CIJFERS

Stedelijke Scholengemeenschap Nehalennia, afdeling vmbo, Middelburg

Sectoren:

- Techniek: techniek breed (met de specialisaties elektrotechniek en voertuigentechniek)
- Zorg en Welzijn: zorg en welzijn breed (met de specialisaties uiterlijke verzorging en verzorging)
- Economie: consumptieve techniek breed (brood en banket, koken en serveren, recreatie en toerisme)
- Intersectoraal: ICT-route (Informatie- en Communicatietechnologie) en MTV-route (multimedia, theater en vormgeving)

Aantal leerlingen: 450

Website: http://pr.nehalennia.nl

Scheldemond College, afdeling vmbo, Vlissingen

Sectoren:

- Economie: handel en administratie
- Techniek: metalektro
- Zorg en Welzijn: zorg en welzijn breed
- Intersectoraal: SDV (sport, dienstverlening en veiligheid)
- Groen (niet in de theoretische leerweg)

Aantal leerlingen: 423

Website: www.scheldemond.nl

Vakcollege

Een opleiding met toekomst

Lage instroom, hoge uitval, onrealistische beeldvorming en verouderde leerstof zijn enkele van de problemen waar technische beroepsopleidingen mee kampen. Door intensieve samenwerking te realiseren tussen vmbo, mbo en het bedrijfsleven, biedt het Vakcollege een oplossing voor deze problemen.

Het Vakcollege is de benaming van een doorlopende leerlijn binnen vmbo-scholen, waarin leerlingen vanaf de brugklas in zes jaar worden opgeleid naar mbo niveau 2 of 3. Het Vakcollege is in het schooljaar 2008/2009 gestart. Er zijn sinds september 2010 Vakcolleges voor de sectoren Techniek en Zorg en Welzijn (Zorgcolleges).

Techniek

In de eerste twee jaar van het Vakcollege krijgen leerlingen basisvakken en oriënterende lessen in techniek. Dit wordt Techniek en Vakmanschap genoemd. In het derde jaar kunnen leerlingen kiezen voor een special techniekafdeling of ze volgen nog een oriënterend jaar. Vanaf het vierde jaar lopen leerlingen stage, in het begin één dag per week. Vanaf het vijfde leerjaar wordt dat uitgebreid naar lerend werken in zogenoemde leerwerkplaatsen. De leerlingen gaan dan één dag naar school en werken vier dagen bij een bedrijf.

Een belangrijk aandachtspunt van het Vakcollege is ervoor te zorgen dat de leerlingen na het vijfde jaar, en ook na het behalen van hun diploma, een baan krijgen. Dit kan onder andere bij het bedrijf van hun leerwerkplaats.

Veel praktische opdrachten

De leermiddelen in het Vakcollege bieden praktische opdrachten die aansluiten bij de belevingswereld van de leerling. De opdrachten zijn afgestemd op de algemeen vormende vakken.

Aansprekend concept

Een toenemend aantal scholen is enthousiast over dit concept. Het eerste jaar deden 13 scholen mee (vmbo en mbo). In 2009 waren dit er al 28 en momenteel 40. Tot nu toe volgen 1.734 leerlingen onderwijs in een Vakcollege.

Vmbo-scholen die willen starten met een Vakcollege, moeten een samenwerking aangaan met een roc. Meer informatie: www.hetvakcollege.nl.

Perspectief vanuit het mbo

Hofleveranciersoverleg: een aanrader

Door Aly Breemhaar

Marc Veldhoven is voorzitter van het College van Bestuur van ROC de Leijgraaf in Noord-Brabant. Het roc heeft structureel overleg met de lokale vmbo's om de overgang naar het mbo zo goed mogelijk te realiseren. Desondanks komt switchgedrag nog veel voor: zeventig procent in het eerste jaar, zo blijkt uit landelijke cijfers. "Wat weten kinderen nu ook nog van het beroepenveld?"

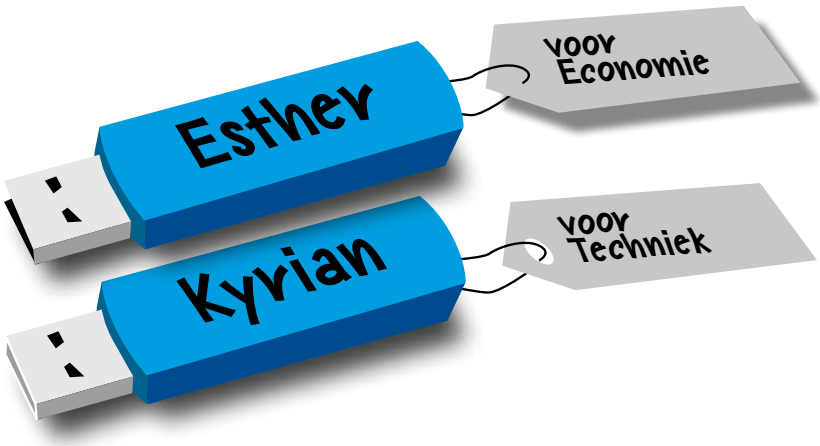

"Kinderen komen met heel veel dingen uit het beroepenveld niet meer in aanraking; zoveel werk blijft onzichtbaar", stelt Marc Veldhoven. "Kinderen op jonge leeftijd kiezen vrij ongefundeerd en vooral op emotie voor een sector. Uit onderzoek blijkt dat hun overtuiging om voor bijvoorbeeld Economie of Zorg te kiezen, sterk vermindert als je doorvraagt: van 85 procent naar 40 procent na twee extra vragen over hun motivatie. Deze afnemende overtuiging is het sterkst in die sectoren waar het beroepsbeeld het minst duidelijk is, zoals Economie."

Loopbaanoriëntatie

Marc Veldhoven vindt het daarom zeer belangrijk om aandacht te besteden aan loopbaanoriëntatie en reflectie, ook in het vmbo. "Ga in gesprek met die leerlingen, vraag ze waarom ze iets leuk vinden of juist niet, wat ze nodig hebben om datgene te bereiken wat ze graag willen. Via coaching helpen we docenten om op deze manier reflectie in te bouwen in hun lessen en bij hun begeleiding."

In dit verband is het misschien niet zo vreemd dat de plaatselijke vmbo-scholen geen belangstelling hadden

Marc Veldhoven: "Belangrijk om leerlingen binnenboord te houden"

om, op initiatief van ROC de Leijgraaf, mee te doen in een Vakcollege.
"Men vond dat leerlingen zich in een Vakcollege te snel vastleggen op een keuze", zegt Marc Veldhoven. "Ik begrijp dat wel. Hoewel ik ook denk dat het voor een bepaalde groep leerlingen wel heel nuttig kan zijn. Er zijn gewoon jongens - ja, meestal jongens - die van jongs af niets liever doen dan met hun handen bezig zijn, vooral technisch. Eigenlijk alles wat met techniek te maken heeft, is ook het duidelijkst. En dan kom je weer uit bij wat ik eerder zei over (on)duidelijke beroepsbeelden."

Hofleveranciersoverleg en 'stick together'

De Leijgraaf heeft structureel contact met vmbo-scholen in de regio in het tweemaandelijkse 'hofleveranciersoverleg'. In dat overleg staat de aansluiting tussen vmbo en mbo centraal. Voorbeelden van projecten die vanuit dit overleg zijn opgezet of mede dankzij dit overleg heel soepel verlopen, zijn: meeloopstages bij bedrijven of in speciaal opgezette leerwerkcentra, gelegenheid bieden aan vmbo-leerlingen om profielwerkstukken (af) te maken op het roc. Marc Veldhoven noemt speciaal het 'stick together'-project: "Decanen van de vmbo-scholen geven ons een usb-stick met daarop de gegevens van leerlingen die hebben aangegeven zich op ons roc aan te willen melden voor een bepaalde sector. Wij kunnen dan eenvoudig nagaan of deze leerlingen dat ook daadwerkelijk hebben gedaan. Is dat niet het geval, dan bellen we ze op. Er is immers altijd een groep die niet zo aan school hecht, die blijft hangen in die 'best wel leuke' vakantiebaan bijvoorbeeld. Maar uiteindelijk missen ze daardoor de mogelijkheid om op z'n minst een startkwalificatie te halen. Door deze werkwijze 'houden' we zo'n 200 leerlingen per jaar binnenboord."

FEITEN & CIJFERS

ROC de Leijgraaf, Oss, Uden, Veghel, Mill, Cuijk, Boxmeer

Sectoren:
- ICTO (ICT-Opleidingen),
- Techniek,
- Economie,
- Gezondheidszorg en Welzijn,
- Loopbaancentrum De Leijgraaf,
- Kenniscentrum De Leijgraaf

Aantal deelnemers: mbo: 6800, overig: 1200 - 2000

Website: www.leijgraaf.nl

COLUMN

Krimp in de regio, kramp in het vmbo

Kort voor de zomervakantie bracht ik met de collega's van de directie van onze school een bezoek aan een groot internationaal bedrijf in Midden-Limburg dat gespecialiseerd is in afwerkingsmaterialen in de bouw. Onze belangstelling ging vooral uit naar de toepassingen van procestechniek in dat bedrijf. Sinds kort zijn wij namelijk in het bezit van een zeer geavanceerde werkplek procestechniek in de bovenbouw van het vmbo. Bereidwillige medewerkers van het bedrijf gaven ons een uitvoerige en leerzame rondleiding. Ze waren duidelijk erg blij met de belangstelling uit het voortgezet onderwijs voor hun bedrijfstak.

Het bedrijfsleven in Limburg heeft in toenemende mate de blik op het vmbo gericht, in de wetenschap dat daar de basis ligt voor de gemotiveerde en gekwalificeerde werknemers waar zij om zitten te springen. Alleen al in de procestechniek zijn er in Limburg jaarlijks enkele honderden vacatures die moeizaam of soms zelfs niet ingevuld kunnen worden. Toenemende vergrijzing en ontgroening zijn daar debet aan. Niet alleen zijn er steeds minder leerlingen die verdeeld moeten worden over alle opleidingen, maar er zijn ook steeds minder leerlingen die voor een opleiding in de techniek kiezen. En als ze dat al doen, dan is dat niet via de koninklijke weg van het beroepsonderwijs. Toch zijn er nog steeds gemeentebesturen die in een krimpregio zitten en het onderwijsaanbod willen uitbreiden.

Ingrijpende maatregelen en gedurfde keuzes zijn dringend noodzakelijk, voor sommige bedrijfstakken is het al vijf over twaalf. Het wordt hoog tijd dat politici, bestuurders en scholen niet meer alleen aan de eigen winkel denken, maar de handen ineen slaan en in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven een masterplan maken voor hun eigen regio. En ja, dat betekent dus ook inleveren, sluiten van onrendabele programma's en afdelingen en keuzes maken. Om iets nieuws te kunnen bouwen, zal er eerst gesloopt en gesaneerd moeten worden.

Guido Beckers, lid van de centrale directie van het Graaf Huyn College in Geleen
Winnaar Johan van der Sandenpenning 2007

Johan van der Sanden
de penning

De Johan van der Sandenpenning wordt uitgereikt aan iemand die zijn sporen in het vmbo heeft verdiend en tegelijk als ambassadeur voor deze vorm van onderwijs op kan treden. Door ieder jaar een nieuwe winnaar aan te wijzen, staat steeds een ander facet van het vmbo in de spotlights en krijgt het veelkleurig vmbo gericht aandacht. De Stichting Platforms VMBO reikt de Johan van der Sandenpenning jaarlijks uit sinds de Adviesgroep vmbo in 2008 met haar werk stopte. Mireille Bos, een inmiddels ex-leerlinge van de Vakschool voor goud en zilversmeden in Schoonhoven, heeft de penning ontworpen. Zij diende toentertijd het beste ontwerp in voor de vormgeving van de penning.

... erg tevreden over de brede beroepenoriëntatie in het intersectorale traject

DE MAN VAN HET LICHT EN GELUID

GO NIELS

Door Addie Roetman

Niels Giesbergs heeft zijn ideale beroepsrichting gevonden op het vmbo: werken met licht en geluid. Hij is na de zomervakantie begonnen met de mbo-opleiding Sound & Vision en runt al drie jaar zijn eigen drive-in discotheek. Hij verzorgt in opdracht licht en muziek op huwelijksfeesten en jubilea en is net gevraagd als lichtman bij het Rozenfestival in Lottum, vlak bij Stevensbeek.

Hoe is dat zo gekomen? "Toen ik bijna zes was, had mijn pa zo'n discolampje gewonnen. Dat sprak me erg aan en toen ben ik zelf verder met stroom gaan prutsen. En ik heb veel geleerd op school. Daar waren een paar lampen en er stond veel in een hok dat één keer per jaar gebruikt werd. Ik heb in mijn derde jaar alles opnieuw geïnstalleerd, zodat het binnen vijf tellen te gebruiken is. Dat werkt nog steeds en bevalt heel goed." Zo werd Niels de man van het licht en geluid bij activiteiten en voorstellingen op school. Gelukkig voor scholengemeenschap Stevensbeek heeft hij inmiddels een opvolger ingewerkt.

Hoewel Niels' talent zich al jong manifesteerde, heeft hij pas op het vmbo de mbo-opleiding Sound & Vision gevonden die hier precies bij past. Hij is erg tevreden over de brede beroepenoriëntatie in het intersectorale traject: "Dat derde jaar krijg je in Intersectoraal van alles wat. Dat vond ik goed. Je loopt snuffelstages, daar kan iedereen iets van zijn gading vinden. Dan komen er ook nog tachtig verschillende opleidingen zich presenteren. Daar zit voor iedereen wel wat tussen."

Over tien jaar ziet Niels zichzelf als 'lichtman' die het licht verzorgt bij concerten of in een discotheek. Waarschijnlijk gewoon in dienstverband, maar wel graag in een leidinggevende functie. Daarnaast verwacht hij er "iets voor zichzelf" bij te hebben.

GO! GENERATIE

Niels Giesbergs, 16 jaar

School:
Scholengemeenschap Stevensbeek (Limburg)

Leerweg: kaderberoeps

Sector: Intersectoraal

Opleiding: techniek en commercie (afgerond)

Vmbo Zorg en Welzijn belangrijk voor maatschappij

Door Dennis Wijnands

De sector Zorg en Welzijn is sinds jaren de grootste en breedste sector binnen het vmbo. De grootste omdat hij de meeste leerlingen heeft, de 'breedste' omdat jongeren die kiezen voor een opleiding binnen de sector, breed worden opgeleid en dus veel keuzes hebben. Dit lijken op het eerste gezicht twee voordelen. De praktijk wijst echter anders uit.

Dat zoveel jongeren kiezen voor Zorg en Welzijn, betekent dat veruit de meeste jongeren vanaf 12 jaar een baan voor ogen hebben waarin ze iets kunnen betekenen voor een ander. Dat is een mooi gegeven, zeker omdat door de vergrijzing in Nederland steeds meer mensen zorgbehoevend worden.

Guido Beckers, voorzitter van het Platform VMBO Zorg en Welzijn nuanceert dit beeld echter enigszins: "Veel mensen denken bij Zorg en Welzijn aan beroepen die gerelateerd zijn aan verzorging of verpleging. Dat klopt ook, maar de verscheidenheid is veel groter. Bij Zorg en Welzijn horen namelijk ook beroepen als horecamedewerker, kapper, sportleraar, diëtist, activiteitenbegeleider en pedagoog." Zorg en Welzijn staat voor het toezien op en helpen van mensen, in de breedste zin van het woord. De breedte van de sector maakt dat jongeren tijdens de eerste jaren van hun opleiding een ruime keuze hebben en houden. Een belangrijk voorrecht, want ga er maar aanstaan als 12-jarige: nu al keuzes maken die je toekomstige loopbaan beïnvloeden. De brede mogelijkheden trekken leerlingen en ouders aan en maken dus de sector groot.

Zorg voor zorg

De vele mogelijkheden die Zorg en Welzijn biedt, zijn een groot pluspunt, maar kennen helaas ook een keerzijde. De gediplomeerde leerlingen Zorg en Welzijn stromen namelijk breed door en kiezen vaak voor niet-zorggerelateerde mbo-opleidingen. Omdat leerlingen tijdens hun opleiding mogen snuffelen aan verschillende branches, ontdekken ze andere interessante werkvelden. Dat is op zich een positief gegeven. Immers, het vmbo is voorbereidend en oriënterend. Maar wel is het zo dat op dit moment de vraag naar goede werkkrachten in de zorgsector het aanbod van gekwalificeerde jongeren nog ruim overstijgt. Verwacht wordt dat dit gat nog zal groeien de komende jaren. Feit is dat het grote aantal leerlingen in de sector nog geen antwoord vormt op het 'vacatureoverschot' in de beroepspraktijk. Met andere woorden: er zijn nog meer jongeren nodig die kiezen voor een specifieke opleiding en carrière binnen Zorg en Welzijn. Daarom is het Zorgcollege actueel.

Het Zorgcollege

Het vmbo Zorgcollege leidt leerlingen uitsluitend op voor beroepen in de zorg. Want ze zijn er zeker: jongeren met intrinsieke sociale vaardigheden die maar één ding willen: werken voor en met mensen. Doeners die graag doen voor hun medemens. Voor hen is een 'meer gerichte opleiding' zoals het Zorgcollege aanbiedt, de oplossing. Het nieuwe Zorgcollege moet jongeren stimuleren om juist wel in de zorg te gaan werken. Vergeleken met de huidige opleidingen binnen vmbo Zorg en Welzijn, is het Zorgcollege minder breed omdat het onderwijsprogramma, inclusief de theoretische vakken, al meer is afgestemd op beroepen in de zorg.

Smal of toch niet?

Toch geeft ook het Zorgcollege aan dat het niet alleen opleidt voor een mbo-diploma in de zorg, maar ook in horeca en toerisme. "Dus hoe smal is dan nog de uitstroom?" stelt Guido Beckers terecht. Of het Zorgcollege het antwoord is op het personeelstekort moet dan ook nog blijken. Eerder werd er al een Vakcollege voor techniek bedacht. Dat zorgde voor een

veel hogere instroom van leerlingen dan bij de reguliere vmbo-opleiding voor techniek. De verwachting is in ieder geval dat er door het Zorgcollege meer aanmeldingen komen voor vmbo-opleidingen in de zorg. Voorlopig worden de leerlingen tijdens hun opleiding binnen vmbo Zorg en Welzijn zo breed mogelijk voorbereid zodat ze in staat zijn om een vervolgopleiding te kiezen die bij ze past.

Feiten en weetjes vmbo Zorg en Welzijn

- Van de vmbo-leerlingen Zorg en Welzijn blijft 80 procent de sector trouw bij een overstap naar het mbo. Een groot deel kiest alleen niet voor een specifieke zorgopleiding, zoals verzorging of verpleging.
- Van de 20 procent die de sector niet trouw blijft, kiest het grootste deel voor een vervolgopleiding binnen de mbo-sector Economie en Handel.
- Leerlingen die de groene sector willen verlaten, hebben de meeste interesse in een mbo-opleiding Zorg en Welzijn.
- Met ruim 33.500 leerlingen is Zorg en Welzijn de grootste sector binnen het vmbo.
- Er zijn grote regionale verschillen. In de provincies Gelderland en Limburg zijn relatief veel Zorg en Welzijn leerlingen (in vergelijking met andere sectoren). In de regio Amsterdam zijn juist relatief weinig leerlingen Zorg en Welzijn.
- Leerlingen kiezen minder vaak voor 'smalle' opleidingen (uiterlijke verzorging en verzorging). Instroom in intrasectorale opleidingen (Zorg en Welzijn) stijgt.
- In de praktijk is een grote vraag naar mensen met een 'zorgdiploma'. De gezondheids- en welzijnsbranche is de grootste non-profit werkgever. Landelijk is het aandeel boven de 15 procent.
- Door het vacatureoverschot richten bedrijven zich bij de werving van nieuwe werknemers niet alleen op scholieren, maar ook op andere doelgroepen zoals werklozen.

sector

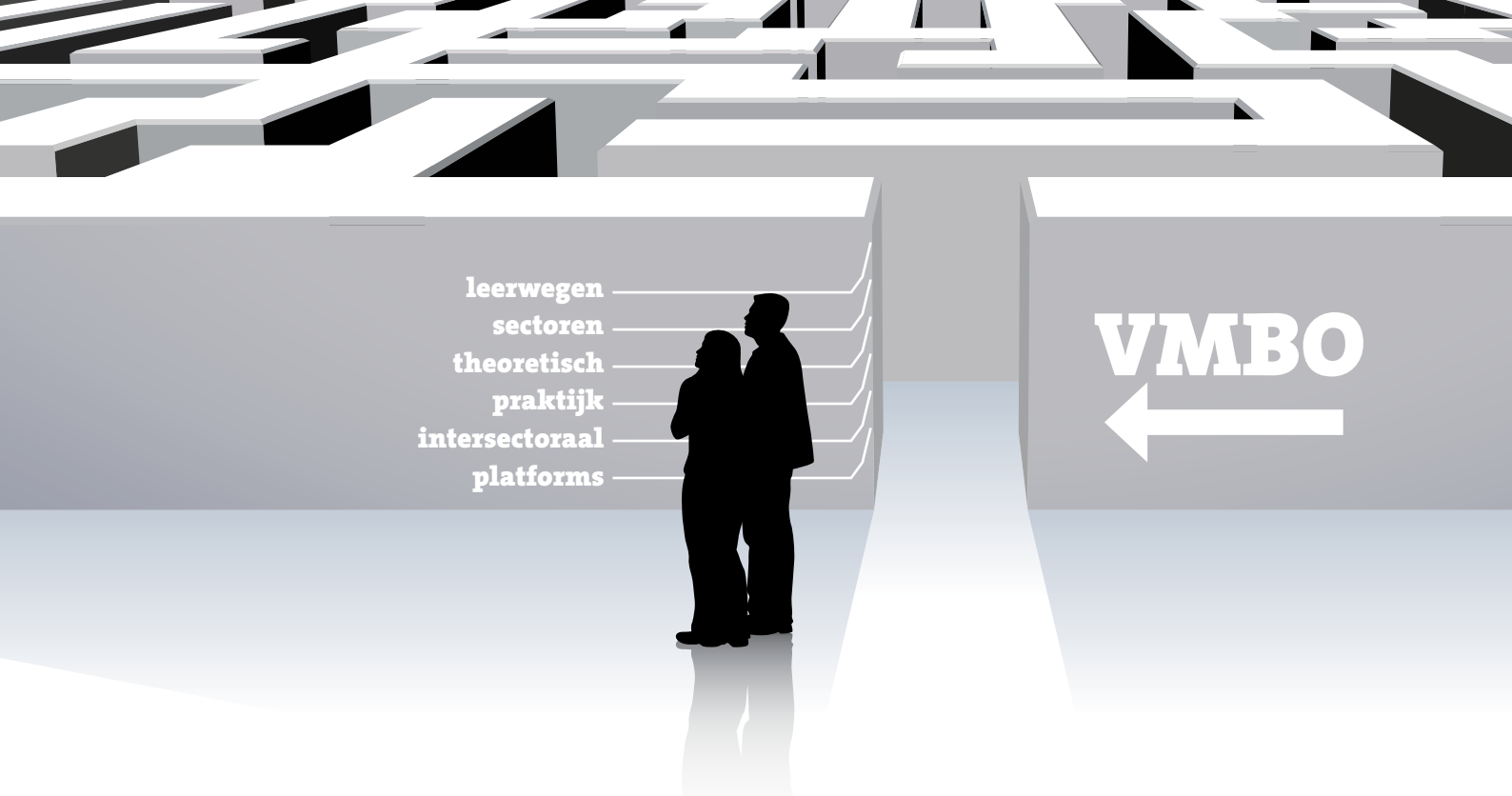

Onderzoek naar beeldvorming vmbo bij ouders

Ouders verdwalen in woud van informatie en keuze-mogelijkheden in het vmbo

Door Annette Verhoef

Iedere ouder wil het beste voor zijn kind. Dat geldt zeker voor het vinden van de juiste school. Na acht jaar in de veilige armen van de basisschool lonkt het voortgezet onderwijs met al zijn mogelijkheden. Hoe maak je als ouder met je kind de juiste keuze? Wat zijn hun verwachtingen en hoe waren hun ervaringen?

"Je duwt iemand in een hokje. Bij een kortzichtige basisschool gaat iemand daardoor de verkeerde weg in. Bij ons werd gelukkig niet alleen gekeken naar de Cito-score, maar vormde het leerdossier de basis voor de niveaukeuze in het vmbo." Moeder uit Groningen, zoon klas 1 vmbo.

"Voor onszelf is dit ook nieuw, dat vmbo-gebeuren. Je komt wel op zo'n avond op de basisschool, maar dan denk je 'oke'. Ik snapte er echt helemaal niks van. Op een gegeven moment begon het wel een beetje duidelijk te worden, maar hoe moet zo'n kind dat snappen?" Aldus een vader uit Amsterdam. Zijn zoon zit in klas 1 van het vmbo.

In opdracht van de Stichting Platforms VMBO, sprak marketing- en communicatiebureau Verhoef & Co met tientallen ouders van leerlingen uit groep 8 en klas 1 en 2 van het vmbo. Ouders van leerlingen in groep 8 met een vmbo-advies lijken overrompeld door de complexiteit van het vmbo en de vele keuzemogelijkheden. De meeste ouders kennen de leerwegen en sectoren, maar hebben verder weinig kennis van de kenmerken en verschillen in het vmbo. Ouders leunen in het informatieproces sterk op de basisschool. Omdat de

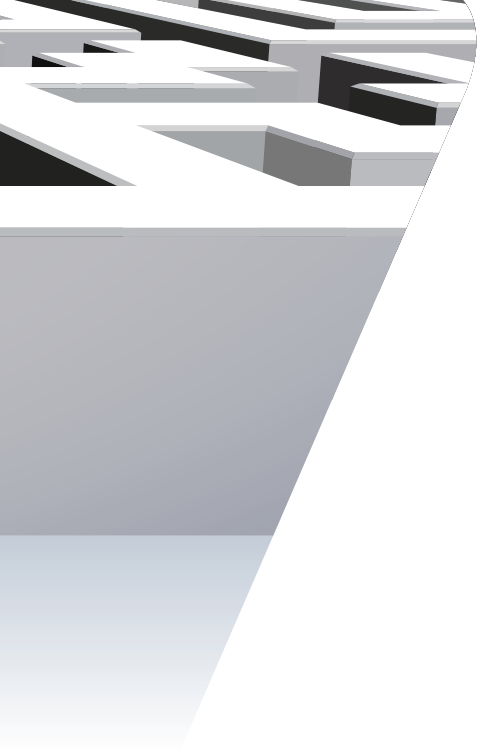

kwaliteit en uitvoering van deze voorlichtingsrol sterk verschilt per basisschool, vormen niet alle ouders zich een volledig beeld van het vmbo. Ze missen met name objectieve informatie over het vmbo in begrijpelijke taal.

Kritisch over rol van CITO
Ouders zijn uitermate kritisch over de rol die de Cito-toets inneemt in het keuzeproces. Zij vinden dat het instrument een te doorslaggevende betekenis heeft waardoor er veel prestatiedruk ontstaat bij de kinderen. Ondanks dat ouders voorstanders zijn van enige vorm van objectieve toetsing, pleiten zij voor het gebruik van een leerlingvolgsysteem en dossieropbouw om het niveau van het kind te kunnen bepalen.

Schoolkeuze
De meeste ouders geven aan dat hun kind uiteindelijk zelf de keuze voor een school maakt. De open dag is daarin een belangrijk moment. De belangrijkste vraag die ouders zich dan stellen is: 'Voelt mijn kind zich straks thuis op deze school?' Ouders kijken verder dan hun kinderen. Voor de kinderen zelf telt op dat moment vooral de hippe kantine, de mooie trappen, de colamachine, het interieur en de hoeveelheid praktijk op de open dag. Ouders kijken daar doorheen en laten ook andere zaken meewegen: de kwaliteit van de docenten, imago van de school en praktische zaken als gebouw, roosterbeleid, omvang, afstand en begeleiding.

Ouders zoeken overigens weinig objectieve informatie over de kwaliteit van een school. Zij laten zich meer leiden door de verhalen uit hun omgeving of de media.

In het keuzeproces spelen moeders een andere rol dan vaders. Moeders nemen vaak het voortouw. Zij doen het voorbereidende werk, verdiepen zich in de mogelijkheden en zoeken op het internet naar informatie over de scholen in de regio. Vaders komen in beeld bij de uiteindelijke schoolkeuze.

"Ik luister naar de ervaringen van andere ouders. Daar heb je meer aan dan de open dagen. Scholen lokken kinderen. Alles wordt uit de kast getrokken. Er worden zelfs kunstplanten gehuurd."
Moeder uit Den Bosch, dochter vmbo-t/havo.

'Het vmbo is een container zonder gezicht'
Ouders met kinderen op het vmbo zijn positiever over het vmbo dan ouders met kinderen op de basisschool of op havo/vwo. Ouders van vmbo-leerlingen noemen het vmbo: creatief, samenwerkend, informeel, kleurrijk en betrokken. Zij kennen het landelijke imago van het vmbo, maar vinden dit meestal niet overeenkomen met dat van de vmbo-school van hun kind. Voor ouders heeft de specifieke school een gezicht, het vmbo in z'n algemeenheid niet. Toch zijn ook zij van mening dat er iets aan het imago van het vmbo moet gebeuren.

Dit artikel is gebaseerd op de eerste resultaten van het onderzoek naar de beeldvorming van het vmbo bij ouders.
Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Platforms VMBO door marketing- en communicatiebureau Verhoef & Co, Emmen/Utrecht.

"Het gaat er ruiger aan toe dan op andere scholen. Er is minder respect voor elkaar. Het is massaler en complexer en er is meer uitval van lessen en leerlingen, tenminste dat denk ik."
Moeder uit Zwolle, dochter groep 8.

Ondersteunende gezinsomgeving belangrijk bij keuzeproces vmbo-leerling

Support van thuis

Door Addie Roetman

Lisa Haandrikman twijfelt nog welke richting ze op wil na het vmbo: de gezondheidszorg of het onderwijs. Zo'n keuze is ook niet makkelijk als je net 15 bent. Thuis kan Lisa altijd terecht met haar vragen en wordt er met haar meegedacht. Haar moeder Conny Haandrikman, is betrokken bij school en hoopt vooral dat Lisa haar hart volgt.

Bij Lisa thuis zijn ze met zijn vieren: vader, moeder, een zus van 17 jaar en Lisa van 15 jaar. Lisa vertelt dat ze thuis veel praat over school en de keuzes die ze moet maken. En dat helpt: "Het was moeilijk om een sector te kiezen aan het eind van het tweede jaar. Ik wilde graag lerares worden of verpleegkundige of architect. We hebben veel gepraat, ik heb lang nagedacht en uiteindelijk Zorg en Welzijn gekozen, omdat ik het erg leuk vind om met kinderen te werken." Moeder Conny vult aan: "Het is vooral moeilijk voor Lisa omdat ze zo jong is; ze is net 15 geworden. Ze twijfelt nu nog erg tussen het onderwijs en de verpleging. Je hoort zo vaak dat jongeren uitvallen op het roc, omdat ze de verkeerde richting hebben gekozen. Daar willen wij Lisa voor behoeden. We zijn er intensief mee bezig en zeggen: 'Meid, doe wat je hart je zegt en ga daarvan uit.' Maar ik vind dat ze te jong moet kiezen. Ze was nog maar 13 bij die sectorkeuze."

Actieve ouder

Conny Haandrikman is actief op school. Ze zit in het ouderplatform en de medezeggenschapsraad. Ze is namelijk niet zo'n ouder die van alles aan te merken heeft, maar aan de zijlijn blijft. En zo kan ze ook de school van haar dochter van dichtbij volgen, wat ook in het belang kan zijn van Lisa. Ze heeft samen met andere ouders al veel bereikt. Zo is dankzij het ouderplatform de voorlichting over de school verbeterd. "Toen wij op De Grundel kwamen, bleek dat hier geen techniekkant was. Dat hadden wij nergens in de informatie gevonden en viel ons erg tegen, omdat Lisa interesse had in techniek. De school heeft toen de informatie verbeterd en de studiewijzers aangepast. Te laat voor Lisa, maar belangrijk voor alle leerlingen." Conny ervaart de openheid op deze school als zeer positief. Toen de ouders van het ouderplatform zich afvroegen wat er waar was van verhalen die ze opvingen van hun kinderen,

werden ze uitgenodigd om een ochtend lessen bij te wonen: "Dan zie je ook eens hoe zwaar de leerkrachten het hebben en hoe weinig respect ze soms krijgen. Ik werk in het basisonderwijs, maar zou voor geen goud willen ruilen. Deze openheid vind ik heel goed. Ze nemen een risico, want wij zagen natuurlijk ook dingen waarmee we minder blij waren en die hebben we weer aangekaart. Maar ze doen het toch maar."

"We werden uitgenodigd lessen bij te wonen. Dan zie je ook eens hoe zwaar de leerkrachten het hebben en hoe weinig respect ze soms krijgen."

Ruggensteun gegarandeerd

Hoewel Lisa nog steeds twijfelt tussen gezondheidszorg en onderwijs en haar toekomstplaatje nog lang niet is ingekleurd, vertelt ze rustig over haar afwegingen en onzekerheden. Je merkt dat ze dit vaker doet en dat ze weet dat haar verhaal belangrijk is. Daar moet haar ondersteunende gezinsomgeving wel een rol in spelen. Ook op school sprokkelt ze brokjes beroepsinformatie bij elkaar. Op praktijkexcursies bijvoorbeeld of bij opdrachten over de richtingen die ze kan kiezen binnen Zorg en Welzijn. Lisa's zoektocht zal nog wel even duren, maar uiteindelijk komt ze vast terecht in een beroep dat haar goed past. Voor de klas. Of op de kinderafdeling van een ziekenhuis, als verpleegkundige, of wie weet, als kinderarts. Haar moeder zal haar in elk geval de hele weg daarheen blijven supporten.

COLUMN

Het vmbo op weg naar 2020: van selectie naar oriëntatie

De commissie-Dijsselbloem trok de conclusie al: het vmbo is de meest succesvolle onderwijsvernieuwing van de laatste decennia. Waar gaat het vmbo de komende tien jaar naartoe met name wat de talentontwikkeling van de leerlingen betreft?

Het vmbo is innovatief, gebaseerd op teamwork, lesgeven op maat, benutten van talenten van leerlingen, speelt goed in op de veranderende populatie en is in staat de drie O's (Onderwijs, Ondernemers, Overheid) te verbinden. Bevlogen docenten, ondersteunend personeel én inspirerende schoolleiders hebben de banden met de omgeving aangehaald. Ouders geven dat vmbo inmiddels een 7,3. De innovaties in het vmbo kunnen als voorbeeld gelden voor het hele voortgezet onderwijs.

Voor alle vmbo-leerlingen is een sterke loopbaanoriëntatie in de vorm van loopbaanleren van groot belang.
De ontwikkeling van het intersectoraal vmbo onderstreept dit belang.
De leerlingen moeten echter over de hele linie beter worden toegerust voor belangrijke loopbaankeuzes.
De arbeidsmarkt verandert immers sterk en er zijn minder vastomlijnde beroepen waardoor het moeilijker wordt om voor een specifieke richting te kiezen. Verkeerde keuzes leiden tot voortijdig schoolverlaten en zijn voor de samenleving onacceptabel (én te duur). Bovendien zal de vmbo-leerling zélf steeds meer aandringen op een zo lang mogelijke brede oriëntatie op alle vier sectoren in het vmbo.

Het gaat over die leerlingen tussen 14 en 16/17 jaar, die hun toekomst nog niet helemaal willen vastleggen. Passend binnen de huidige wet- en regelgeving, zou het vmbo daarom in 2020 kunnen bestaan uit een algemeen verplicht kernprogramma voor alle leerlingen en een keuzeprogramma dat in nauwe samenwerking met de regio opgesteld wordt. Naast een stevige basis voor rekenen en taal, zal een introductie in de wereld van arbeid en beroep én een basale systematisch opgezette doorlopende lijn van algemene competenties - voor, tijdens en na het mbo - de inhoud van het vmbo bepalen. Uiteraard vergeten we de muzische vakken niet. Iedere afzonderlijke vmbo-school biedt vervolgens een verdieping of uitbreiding van deze basis, levert maatwerk en de mogelijkheid elk talent te benutten. Immers: talentverspilling is zonde!

Harry Grimmius, voorzitter CvB Scholengroep Over- en Midden Betuwe en voorzitter Stichting Platform VMBO Intersectoraal.
Winnaar van de eerste Johan van der Sandenpenning 2006

Techniek biedt vele mogelijkheden

Door Jacqueline Kerkhoffs

Bijna 30.000 leerlingen volgen jaarlijks een opleiding in een van de afdelingen van de sector Techniek van het vmbo. Daar zijn hele grote afdelingen bij, zoals bouw en metaaltechniek, maar ook kleine, zoals grafimedia en transport en logistiek. In totaal bestaat de sector Techniek van het vmbo uit veertien verschillende programma's of afdelingen (zie kader). Niet alle vmbo-scholen bieden al deze programma's aan.

Over de sector Techniek bestaan bij ouders en leerlingen heel verschillende, vaak vrij traditionele, beelden. Dat de sector voortdurend grote veranderingen doormaakt is bij velen onbekend. Handmatig werken bijvoorbeeld, is op grote schaal vervangen door machinaal werken. Uiteraard heeft elektronica veel invloed op de manier van werken binnen Techniek. Verder is het werken met een CNC-gestuurde machine bijvoorbeeld, weer iets heel anders dan het ontwerpen en uitvoeren van bijvoorbeeld een huisstijl, logo of website. Dat is werken in een schone omgeving waarbij vooral een beroep wordt gedaan op de creativiteit van leerlingen. En ook dat maakt deel uit van Techniek. Binnen de sector Techniek kan een leerling heel veel verschillende kanten uit en gelukkig hoeft een keuze niet meer direct na de basisschool gemaakt te worden.

Platforms

De sector Techniek bestaat binnen de Stichting Platforms VMBO (SPV) uit zeven docentenplatforms. Zij omvatten samen alle afdelingen die in het vmbo worden aangeboden. Alle platforms maken zich sterk voor het techniekonderwijs van de toekomst. Dat doen ze individueel door aan te sluiten bij nieuwe ontwikkelingen in hun branche en docenten daarvan tijdens netwerkbijeenkomsten op de hoogte te stellen. Ze doen dat ook gezamenlijk door na te denken over de organisatie van het techniekonderwijs in de toekomst. Scholen met veel afdelingen en weinig leerlingen komen voor de vraag te staan hoe de toekomst van hun sector eruit moet zien: moeten ze alle mogelijkheden voor leerlingen openhouden of bijvoorbeeld kiezen voor techniek breed of een ander, nieuw, programma? Moeten er veertien verschillende afdelingen blijven, ook als het aantal leerlingen terugloopt of moeten afdelingen gaan samenwerken en samen komen tot één of twee kernprogramma's? Vragen die binnen elke sector van het vmbo spelen, maar binnen Techniek urgent zijn en waarvoor SPV, samen met partners een oplossing probeert te bedenken.

Professionalisering van docenten

Tijdens netwerkbijeenkomsten van platforms worden docenten geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen zowel in het onderwijs als in de branche waarvoor het platform werkt. Zo worden docenten bijgeschoold over de nieuwste snufjes binnen hun vakgebied, zoals het onderhoud van de elektrische fiets binnen mobiliteit bijvoorbeeld. Het doel hiervan is om deze aan de orde te stellen tijdens de lessen, Veel platforms organiseren netwerkbijeenkomsten in bedrijven om direct de toepassing van technieken te laten zien.
Naast professionalisering is er tijdens netwerkbijeenkomsten veel tijd en ruimte voor het uitwisselen van ervaringen en good practices, want het wiel hoeft niet in elke school opnieuw uitgevonden te worden. Ook pakken docenten die samen een platform vormen, gezamenlijk activiteiten op, zoals vakwedstrijden, regionale samenwerking, LOB-activiteiten of het ontwikkelen van materiaal. Vaak onder de bezielende leiding van een landelijk of regionaal coördinator.

Platformactiviteiten

Natuurlijk wordt er niet alleen nagedacht over de sector Techniek in de toekomst, ook onderwerpen van nu komen aan de orde. Zo heeft het platform Metaal & Metalektro de afgelopen jaren het project 'Het Metalen Scharnierpunt' uitgevoerd. Hierin is een nieuwe didactiek ontwikkeld met aantrekkelijke praktijkopdrachten die vmbo-leerlingen stap voor stap begeleiden bij het maken van een concreet product. Gaandeweg komen daarin alle vakkennis, vaardigheden en competenties aan de orde plus de inhoud van de algemeen vormende vakken van het vmbo. Het referentiekader Taal en Rekenen is integraal opgenomen in de praktijkopdrachten. Daarnaast is gewerkt aan het optimaliseren van de doorstroom van vmbo naar mbo en bedrijfsleven.

Platform	Programma/afdeling
Bouwtechniek	Bouw breed
	Bouwtechniek metselen
	Bouwtechniek schilderen
	Bouwtechniek timmeren
	Bouwtechniek fijnhout
Metaal & metalektro	Metaaltechniek
	Metalektro
Installatietechniek	Installatietechniek
	Elektrotechniek
	Installektro
Grafimedia	Grafimedia
Mobiliteit	Mobiliteit
Transport & logistiek	Transport & logistiek
Techniek breed	Techniek breed

Het platform Technische Installaties heeft, samen met de brancheorganisatie, een heel nieuw lespakket samengesteld, met aandacht voor nieuwe technieken op het gebied van elektrotechniek en koeling. Uitgangspunt voor het lesmateriaal is de bedrijfssimulatie, waardoor leerlingen niet alleen beroepsvaardigheden leren, maar ook kennismaken met het hele bedrijfsproces. Van order tot aflevering.

Doorstroom naar mbo

Het vmbo heeft tot doel leerlingen voor te bereiden op een beroepsopleiding in het mbo. Veel leerlingen uit de sector Techniek stromen door naar een beroepsbegeleidende opleiding (bbl-opleiding) in het mbo. Daar combineren de leerlingen werken en leren. Ze werken maximaal vier dagen in de week bij een bedrijf of samenwerkingsverband en gaan één dag in de week naar school. Leerlingen die voor deze weg kiezen beginnen vrijwel altijd met een mbo-opleiding op niveau 2 en kunnen doorstromen naar een hoger niveau. Leerlingen die kiezen voor een beroepsopleidende leerweg (bol-opleiding) gaan fulltime naar school en maken door middel van stages kennis met de beroepspraktijk.
Alle platforms doen hun best de doorstroom van vmbo naar mbo optimaal te laten verlopen, bijvoorbeeld door afstemming van programma's, door veel aandacht te schenken aan loopbaanoriëntatie en -begeleiding en door leerlingen programma's op maat te bieden, met meer oriëntatie als er nog geen keuze is gemaakt en verdieping van de leerstof als een leerling weet wat hij wil.

Samenwerking

Platforms zijn niet de enige organisaties die het vmbo tot werkgebied hebben, ook branche-organisaties en kenniscentra willen graag iets voor het vmbo betekenen. Daarom werkt het cluster techniek van SPV samen met Techniek Talent Nu, waarin alle branche-organisaties vertegenwoordigd zijn, en met Skills Netherlands als het gaat om beroepenwedstrijden.

sector

Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen

Zorg of zegening?

Door Piet Hugen

Het referentiekader voor primair, voortgezet, middelbaar en hoger onderwijs, beschrijft de kennis en vaardigheden die leerlingen aan het eind van een schooltype moeten beheersen op het gebied van Nederlandse taal en rekenen. Niveau 2F is het uitstroomniveau van het vmbo en het instroomniveau van het mbo. Hoe krijgt intensivering van het taal- en rekenonderwijs in de praktijk vorm?

Niveau 2F werd in 2009 volgens een eerste meting van het CITO in grote delen van het vmbo niet gehaald . Maar wel op het Triascollege in Amersfoort. “Geen enkel probleem, dat niveau halen we gewoon al jaren, en in alle leerwegen”, aldus het enigszins verrassende antwoord van Gerard Herkendaal, directeur van het Triascollege, op de vraag of hij zich zorgen maakt of zijn leerlingen dat niveau wel gaan halen in 2013/2014. Meer dan 95% van de leerlingen op het Triascollege is van allochtone afkomst. Met de Triasdirecteur wilde ik praten over taalonderwijs, maar uiteindelijk ging het gesprek vooral over de schoolvisie op onderwijs en opvoeding.

Ina Klinkenberg:

“Veel eersteklassers hier halen in het begin nauwelijks het niveau van groep 5/6 basisschool.”

Het Calvijn met Junior College (CmJC), zou extra aandacht aan rekenonderwijs besteden en oplossingen hebben om alle leerlingen op het vereiste niveau te brengen. Ina Klinkenberg, coördinator Rekenen aan het CmJC, haast zich om dat laatste te nuanceren. Ze is er nog niet van overtuigd dat het reëel is te verwachten dat al haar leerlingen in 2013/2014 rekenniveau 2F halen, maar er hard aan werken doet ze zeker.

Rekenen

Een imponerende hoeveelheid rekenmateriaal hebben Ina Klinkenberg en haar collega’s verzameld. Niet alleen opgaven,

maar ook 'leuke dingetjes': rekenspelletjes, filmpjes, rekenrijke contexten enzovoort. Dit materiaal staat voor een groot deel in de elektronische leeromgeving van de school. "Het probleem is", zegt Ina, "dat het geen samenhangend geheel is en dat maakt het moeilijk om alle leerlingen goed te volgen. Dankzij de omschrijving van referentieniveaus en de voorbeelden die daarbij worden gegeven, hebben we nu wel een goed beeld van wat de bedoeling is. Maar als je dan aan de deskundigen vraagt, welk materiaal kan ik morgen in de klas gebruiken om die doelen te bereiken, dan is de teneur van het antwoord toch een beetje dat je dat voorlopig zelf maar moet uitzoeken."
En dat doen Ina en haar collega's dan ook, ze steken er veel tijd en energie in. "Hoe langer je zoekt, hoe meer bruikbare dingen je tegenkomt. En voor alles wat je tegenkomt, moet je bepalen voor welke leerling het op welk moment geschikt is."

Ina Klinkenberg:
"Een doorlopende methode op drie niveaus zou ik ideaal vinden."

Calvijn met Junior College, Amsterdam-West

Sectoren (basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en aansluitend mbo 1 en 2):

- Zorg en Welzijn (verzorging; uiterlijke verzorging),
- Economie (administratie, handel en verkoop)

Aantal leerlingen: ± 530

www.calvijnmetjuniorcollege.nl

Triascollege Amersfoort

Sectoren (voor alle leerwegen):

- Economie (handel en administratie),
- Intersectoraal (ICT en multimedia, Sport, dienstverlening en veiligheid (SDV))

Aantal leerlingen: ± 220

www.triascollege.nl

Eigenlijk zou Ina het liefst een doorlopende methode op drie niveaus hebben. Dat leerlingen die van de basisschool binnenkomen niveau 1F beheersen, is een illusie. De meeste eersteklassers op het CmJC halen dat niveau bij lange na niet. Velen van hen rekenen op het niveau van basisschoolgroep 5/6, niveau 0F noemt Ina Klinkenberg dat. Daarnaast zijn er leerlingen die wel op 1F zitten en dan is er ook nog een (kleine) groep die al weer wat verder is. "Dit jaar hebben we de proeftoets 2F van het Freudenthal Instituut afgenomen in de leerjaren 2, 3 en 5", vertelt Ina verder. "De resultaten waren over het algemeen bedroevend. Je weet nooit precies waardoor dat komt. Niet gemotiveerd om de toets te maken, of echt onvermogen? Er zaten in het tweede leerjaar echter ook leerlingen die de proeftoets zo goed maakten, dat ze eigenlijk geen rekenles meer hoeven te volgen."

Methodes

Leerlingen die verzorging kiezen, hebben na het tweede jaar geen wiskunde meer, dus in principe ook geen rekenen. "Gelukkig hebben we wat extra geld, zodat we deze leerlingen een extra lesuur rekenen kunnen aanbieden. We gebruiken daarvoor Reken Voort, (proef)materiaal ontwikkeld door het Freudenthal Instituut en de vereniging voor wiskundeleraren (NVvW). Dit pakket biedt rekenen aan binnen zorgcontexten, bijvoorbeeld een kinderdagverblijf. Het idee is dat die sectorkleuring de leerlingen gemotiveerd houdt. Dat werkt goed, leerlingen herkennen de praktijksituaties waarin gerekend moet worden."
Verder werkt het CmJC met Deviant. "De leerlingen rekenen daarmee heel zelfstandig, eigenlijk iets te individueel", vindt Ina. "Het is belangrijk om in de klas te praten over problemen

Gerard Herkendaal:
"Wat nou, vmbo afvalputje? Als alle mensen met een vmbo-achtergrond er nu mee stoppen, duvelt onmiddellijk de hele maatschappij in elkaar."

die met getallen te maken hebben. Dat bevordert het getalsbegrip. Een bezwaar dat eigenlijk voor alle methodes geldt, is dat de stof in afgebakende hoofdstukken is ingedeeld: een hoofdstukje procenten, een hoofdstukje breuken enzovoort. Je zou de rekenonderdelen vanaf het derde leerjaar veel meer door elkaar dan na elkaar willen aanbieden. De eindtoets doet dat immers ook."

Gerard Herkendaal:
"Iedere docent is bij ons ook taaldocent."

Hard werken
Gerard Herkendaal bevestigt dat de referentieniveaus vooral voor rekenen problematisch kunnen zijn. De praktijk leert volgens hem dat veel basisscholen er niet aan toekomen om rekenbegrippen en oplossingsstrategieën goed in te slijpen. "Hier hangen in de lokalen kaarten met het metriek stelsel. Je ziet gewoon dat dat voor veel eersteklassers echt nog abracadabra is. Als ze binnenkomen, zitten de meesten niet in de buurt van niveau 1F. Je moet er met z'n allen keihard aan gaan werken om het niveau op te krikken: docenten, ouders en leerlingen samen." Gerard vindt sowieso dat ouders moeten delen in de successen van hun kinderen. "We nodigen ouders en kind daarom altijd uit om samen het rapport op school in ontvangst te nemen en te bespreken."

Hij vervolgt: "Vooral in de onderbouw steken we heel veel tijd in rekenen en taal. Leerlingen krijgen per week 4 x 65 minuten wiskunde/rekenen en 4 x 65 minuten taal. Rekenen en taal vinden we zo basaal, dat we eisen dat iedereen in de school er altijd aandacht aan besteedt. Alle docenten en op den duur ook alle leerlingen snappen hoe belangrijk dat is."

Er is Gerard Herkendaal veel gelegen aan rust en orde op school. Leerlingen worden aangesproken op hun gedrag en hun inzet. Wangedrag wordt niet geaccepteerd. "Bewust zorgen we voor een sfeer waarin gewerkt kan worden. Vergeet niet", betoogt hij "dat we vrijwel uitsluitend allochtone leerlingen hebben. En of je dat nu leuk vindt of niet, als mijn leerlingen naar buiten stappen, komen ze in een min of meer vijandige wereld terecht. Ze zijn zichtbaar anders en zullen zich daarom extra moeten bewijzen." Het Triascollege probeert zijn leerlingen van hun positie te doordringen. Daarom vindt men het zo belangrijk dat leerlingen goed voorbereid zijn als ze stage gaan lopen of gaan werken. Door hun goede presentatie en houding en door hun kennis en vaardigheden moeten de leerlingen zich een plaats in de samenleving kunnen verwerven. Daar gaat het uiteindelijk om.

Taalbeleid
Sinds 2002 is het binnen het Triascollege beleid dat iedere docent ook taaldocent is. Het docentencorps is daarin twee jaar lang redelijk intensief gecoacht door SLO. Zo zijn ze zich meer bewust geworden van de taligheid van het onderwijs, van wat er allemaal aan taal (schriftelijk en mondeling) bij leerlingen binnenkomt. Elke docent besteedt daarnaast consequent aandacht aan de taal die leerlingen produceren. Werkstukken, verslagen, presentaties worden niet alleen op inhoud beoordeeld, maar ook op allerlei taalaspecten: structuur, zinsbouw, woordkeuze, spelling en interpunctie enzovoort. Daarvoor heeft de school richtlijnen opgesteld. Elke docent draagt bewust bij aan het taalverwervingsproces van zijn leerlingen. Het gevolg is dat lesstof, eigenlijk informatie in het algemeen, op den duur toegankelijker wordt. Met een groeiende taalvaardigheid wordt leren makkelijker en gaan de prestaties bij alle vakken omhoog. "Maar je moet er wel bovenop zitten: stimuleren, begeleiden, ondersteunen, elke dag weer."

Ina Klinkenberg:
"Ondanks alle begeleiding, geen kwaad woord daarover, moet je toch nog veel zelf uitzoeken."

Doe mee met een innovatiearrangement nu het nog kan!

Uit een recente verkenning van de Onderwijsraad blijkt dat zowel in het vmbo als in het mbo driekwart van de leerbedrijven knelpunten ervaren in de voorbereiding op de stage. Ook de begeleiding door de school tijdens de stage en de vraag wat de leerlingen er moeten leren, zijn knelpunten. Wat bijvoorbeeld opvalt, is dat de leerling naar bedrijven wordt gestuurd om te leren, maar dat er weinig reflectie is op wat hij leert. Tijdens een half jaar stage, leert een leerling ongetwijfeld veel, maar meestal heeft dat geen invloed op het verdere verloop van zijn onderwijsleerproces of leerloopbaan.

Juist dat aspect gaf me het idee om partijen te stimuleren innovaties op dit terrein door te ontwikkelen via een innovatiearrangement. Hiermee kunnen vmbo-scholen en mbo-opleidingen samen met het bedrijfsleven experimenteren met manieren om de kennis die de leerling opdoet in het bedrijfsleven te borgen in het onderwijsleerproces. Het zou ook zinvol zijn om daarbij onderzoek te doen naar de manieren van leren in het bedrijfsleven.

Ik grijp dan ook graag deze kans om in dit magazine informatie aan te reiken over de regeling Innovatiearrangement. Het is een regeling die het mogelijk maakt dat partners uit de beroepskolom, samen met het bedrijfsleven resultaatgericht het beroepsonderwijs innoveren. Het Platform Beroepsonderwijs (HPBO) voert de regeling uit. Bij tachtig procent van de projecten in het kader van deze regeling, is ook het vmbo betrokken. Uit de audits van de projecten blijkt dat er thema's zijn die meer aandacht nodig hebben. De relatie onderwijs en bedrijfsleven is er daar dus een van.

Ik hoop dat een paar innovatieve vmbo's en mbo-opleidingen, inclusief het omringende bedrijfsleven, voor 1 april 2011 een voorstel indienen bij HPBO om op dit terrein een project te gaan uitvoeren. Ik zou zeggen: pak de kans om nog een innovatiearrangement in te dienen!

Peter Sprinkhuizen, procesmanager
Het Platform Beroepsonderwijs (HPBO)
Winnaar Johan van der Sandenpenning 2009

Johan van der Sanden *de prijs*

Naast de Johan van der Sandenpenning, wordt ook elk jaar de Johan van der Sandenprijs voor de beste hbo-scriptie over het vmbo uitgereikt. Tot vorig jaar werd deze prijs uitgereikt door Fontys. Sinds 2010 reikt SPV deze prijs uit, maar de jury is hetzelfde gebleven.
Zo'n 60 procent van de Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar het vmbo. Een goede reden voor studenten van lerarenopleidingen, studenten onderwijskunde, pedagogiek en andere verwante studierichtingen, het vmbo als onderwerp te nemen voor hun afstudeerscriptie.
Die onderwerpen mogen heel breed zijn: niet alleen scripties die het onderwijs in het vmbo zélf centraal stellen komen in aanmerking, ook afstudeeropdrachten met onderwerpen als 'het vmbo en de media', 'het vmbo en de jeugdzorg' of 'speciale didactiek voor het vmbo' zijn van harte welkom. Originaliteit, kwaliteit, betrokkenheid en onderwijskundige en /of maatschappelijke relevantie zijn de belangrijkste criteria waarop de jury inzendingen beoordeelt.

Aan de Johan van der Sanden prijs voor VMBO zijn een 'Hoofd' en 'Hart' prijs verbonden met geldbedragen van € 1000,- en een kunstvoorwerp van de bekende kunstenaar Guido Geelen. Het onderwijsinstituut waar de prijswinnaars afstuderen, ontvangt tevens een wisselbokaal.

Monitor doorstroom vmbo – mbo

“Het blijkt nog niet uit de cijfers, maar er zijn duidelijke verbeteringen”

Door Piet Hugen

In februari 2010 verscheen het vierde ecbo-rapport ‘Van vmbo naar mbo: doorstroom en loopbaankeuzes.’ Ogenschijnlijk is er de afgelopen jaren geen wezenlijke vooruitgang geboekt. Jan Neuvel, een van de twee auteurs van het rapport, ziet echter overal kansrijke initiatieven opbloeien. Een gesprek met onderzoeker Jan Neuvel over de werkelijkheid achter de cijfers.

Kort gezegd constateren de onderzoekers, Jan Neuvel en Wil van Esch, nu en ook in de vorige rapportages twee hoofdproblemen bij de afstemming tussen vmbo en mbo. Ten eerste wordt een flink deel van de vmbo-leerlingen in het mbo op een te laag niveau geplaatst. ‘Te laag’ betekent dan: niet conform de doorstroomregeling. Ten tweede is de inhoudelijke afstemming niet optimaal. Nog te veel leerlingen hebben aan het eind van het vmbo geen duidelijk idee over hun verdere (school)loopbaan. Terwijl leerlingen die zich met een duidelijke beroepsinteresse bij het mbo melden, vrijwel altijd in de daarbij passende opleiding geplaatst worden en daardoor een aanmerkelijk grotere kans op studiesucces hebben.

> *De leerlingen die niet weten wat ze willen worden, lopen de grootste risico’s.*

Naarmate leerlingen een onduidelijker toekomstbeeld hebben, neemt de kans af dat ze een opleiding kiezen die echt bij hen past. Zeventien procent van de leerlingen heeft aan het eind van het vmbo nog geen flauw idee wat ze willen. Deze leerlingen lopen de grootste risico’s met hun schoolloopbaan. Zaak dus om vmbo-leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden bij de voor hun toekomst zo belangrijke keuzes. En dan lees je in het rapport: “Ondanks de toegenomen aandacht voor loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het vmbo (en het mbo) moet worden geconstateerd dat er de afgelopen jaren weinig is veranderd in de ontwikkeling van de beroepsinteresse of beroepskeuze van vmbo’ers.” (pg. 145).

Zijn al die LOB-inspanningen dan zinloos?

“Zeker niet”, betoogt Jan Neuvel. “Vergeet niet: ons onderzoek betreft leerlingen die in 2006 en 2007 overgingen van vmbo naar mbo. Juist de laatste jaren hebben vmbo-scholen veel geïnvesteerd in begeleiding. Er is echt wat op gang gekomen wat de organisatie van praktijkonderwijs en de aandacht voor stages betreft. Een mooi voorbeeld daarvan is de Vmbo Carrousel Zorg en Welzijn, waarbij leerlingen in vijf of zes verschillende instellingen een dag meelopen om zich een beeld te vormen van het werk in de sector. Zoiets kunnen leerlingen niet zelf regelen. Dat vraagt een actieve rol van de school en een vruchtbare samenwerking met regionale bedrijven en instellingen.” Op grond van deze ontwikkelingen verwacht Jan Neuvel dat de doorstroom verder zal verbeteren: “Overal in het vmbo (ook in het mbo trouwens) zie je verhoogde en doelgerichte inspanningen om de beroepsinteresse bij

Jan Neuvel en Wil van Esch: "Veel bbl-leerlingen zijn achteraf teleurgesteld in het niveau en het tempo van hun opleiding. Ze voelen zich toch onvoldoende op hun capaciteiten uitgedaagd."

leerlingen te stimuleren. De resultaten daarvan zullen ongetwijfeld in de cijfers van na 2008 zichtbaar worden. Ook al omdat de ministeries van OCW en LNV, de VO-raad, de MBO Raad, de AOC Raad en de Stichting Platforms VMBO, LOB extra stimuleren en faciliteren."

De vmbo-scholen zijn zich dus bewust van het belang van LOB en laten leerlingen zo veel mogelijk concrete ervaringen in het werkveld opdoen. De volgende logische stap in het proces is dat de scholen de leerlingen systematisch gaan helpen die ervaringen te verwerken en op zichzelf te betrekken. Ook die stap wordt inmiddels door scholen gezet (zie ook het artikel 'Nadenken over je kwaliteiten' in dit blad; red.).

En dan is er nog de doorstroomregeling. Daar lijkt weinig beweging in te zitten?
"Dat klopt wel", bevestigt Jan Neuvel, "maar daarbij moet je wel onderscheid maken tussen de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). In de laatste zie je, vooral bij techniek, dat bijna alle leerlingen een niveau lager worden geplaatst dan waar ze volgens de regeling recht op hebben. Dat heeft deels te maken met de traditie van het voormalige leerlingwezen. Wie nauwelijks een hamer kan vasthouden, kan geen voorman zijn, is de opvatting van de leerbedrijven. Daarbij komt dat leerlingen op niveau 3 onder een andere cao vallen, dus de werkgever meer kosten. Mbo's krijgen bbl-leerlingen simpelweg niet op niveau 3 geplaatst in een leerbedrijf. Het ministerie en ook de scholen hebben lang gedacht dat het na verloop van tijd wel goed zou komen en dat te laag geplaatste leerlingen op enig moment wel versneld naar niveau 3 of 4 zouden doorstromen. Echter de cijfers wijzen uit: wie begint op niveau 2, doet examen op niveau 2."

'De interne doorstroming in het mbo valt tegen en zou meer gestimuleerd moeten worden.'

Hoe zou de niveau-aansluiting verbeterd kunnen worden?
"De school zou structureel te laag geplaatste leerlingen toch het perspectief op afronding op niveau 3 of 4 moeten bieden. Tempo en niveau van de opleiding zouden gaandeweg, het liefst al vrij snel, opgekrikt moeten worden. Dat is geen eenvoudige opgave die je met een pennenstreek vanuit het ministerie kunt regelen. Mbo-scholen zullen niveau-2-leerlingen moeten stimuleren om door te stromen naar een hoger niveau. Door ze dat perspectief te bieden en door die overgang ook actief voor te bereiden. Dat stelt echter hoge eisen aan de organisatie en het opleidingenaanbod van de roc's. En natuurlijk moeten ook de leerbedrijven daarin mee willen denken. Misschien zou je leerlingen die niveau 3 of 4 aankunnen ook wel nadrukkelijker moeten aanraden om voor de bol te kiezen in plaats van de bbl."

Het rapport 'Van vmbo naar mbo: doorstroom en loopbaankeuzes' kunt u aanvragen of downloaden via www.ecbo.nl

“Ik wist al heel jong wat ik wilde: ondernemen!”

Door Piet Hugen

Hij is 27 nu, Joost Sweep. Drie jaar geleden richtte hij zijn eigen bedrijf op: KSP-kunstgras. Joost vond zijn gat in de markt, dook erin en is inmiddels een succesvol ondernemer, creatief en innovatief. Toch dacht hij er als 15-jarige serieus over om de school de school te laten. Negen jaar later haalde hij zijn hbo-diploma. Een gesprek over willen en kunnen.

Drie jaar geleden richtte Joost Sweep zijn eigen bedrijf op: KSP-kunstgras. Het bedrijf heeft vier man in vaste dienst met daarbij in het hoogseizoen een wisselend aantal losse krachten.

“Na de basisschool kwam ik in de brugklas mavo/havo, maar toen al wilde ik eigenlijk liever werken en geld verdienen dan Frans of aardrijkskunde leren. Ik was niet gemotiveerd voor school en deed er ook niets voor. Logisch dat ik van 2 mavo/havo naar 3 mavo ging. In de vierde klas vroeg ik me serieus af waar het allemaal goed voor was. Ik zou zo van school gegaan zijn als mijn ouders daar geen stokje voor gestoken hadden. Gelukkig maar, zeg ik achteraf. Na mijn mavo-examen schreef ik me in, min of meer gestuurd door mijn ouders, voor de mbo-opleiding handel en groothandel. Een voor de hand liggende keuze natuurlijk, want ik wilde hoe dan ook als zelfstandige de handel in, dat wist ik heel zeker.

Eerlijk is eerlijk: ook op het mbo studeerde ik bar weinig. ’s Avonds en in de weekeinden had ik allerlei bijbaantjes. Maar goed, ook door het mbo rolde ik heen, zonder noemenswaardige inspanningen.
Misschien toch iets wijzer geworden, koos ik er zelf voor om verder te leren: de hbo-opleiding commerciële economie. Natuurlijk dacht ik ook daar weer eenvoudig doorheen te fietsen, maar dat viel tegen. Mijn eerste tentamen leverde gelijk een ruime onvoldoende op, terwijl ik er naar mijn idee best wel voor had geleerd. Dat was even slikken. Op dat moment nam ik het besluit om me serieus op mijn studie te richten. Niet dat ik alle vakken nu opeens machtig interessant vond, maar puur voor mezelf: ik wilde zo vlug mogelijk dat papiertje. Ik ging er hard tegenaan en ontdekte dat er heel veel mogelijk is als je echt wilt. Motivatie is zo belangrijk.

Achteraf gezien vind ik het jammer dat ik niet via de havo naar het hbo ben gegaan. Dat had er best ingezeten en het had een hoop tijd bespaard. Houd me ten goede: ik zat op een hartstikke leuke school en er zal ook best wel een goedwillende decaan hebben rondgelopen, maar van gestructureerde keuzebegeleiding heb ik weinig gemerkt. Natuurlijk stond ik er op die leeftijd ook niet erg voor open, maar toch. Ik denk dat het zou hebben geholpen als de school steeds weer serieus met mij in gesprek was gegaan over mijn toekomst. Ik was dan wel niet gemotiveerd voor school, maar ik wilde zeker wel wat van mijn leven maken. Daar had de school wat mee moeten doen. Mijn advies aan scholen is om ook de leerlingen die er de kantjes vanaf lopen heel serieus te nemen. Blijf met de individuele leerling praten en stimuleer hem om zich een beeld te vormen van waar hij heen wil met zijn leven. Tegen leerlingen zou ik willen zeggen: weet waarvoor je het doet en blijf gemotiveerd. Als je weet wat je wilt, kun je het ook. Echt, motivatie is alles.”

AVONTURIERSTER MET ZELFINZICHT

GO ANOUK

Ik weet niet of je op zo jonge leeftijd al kunt kiezen wat je echt wilt.

Door Addie Roetman

Als je Anouk Sanders vraagt naar haar toekomst weet ze een heleboel nog niet, maar op een aantal vlakken heeft ze duidelijke ideeën. Zo blijft ze zeker niet in Hengelo, maar gaat ze haar vleugels uitslaan naar bijvoorbeeld Groningen of Amsterdam. Naar het buitenland ziet ze zichzelf ook wel gaan: “Naar Afrika of zo”.

Wat betreft opleiding en beroep zijn haar ambities nog niet uitgekristalliseerd. Anouk zit net in de vierde en volgt al een jaar onderwijs binnen Zorg en Welzijn, maar toen ze deze sector moest kiezen, was ze allesbehalve zeker van zichzelf: “Ik wist echt niet wat ik wilde en ik moest toch iets kiezen. Ik weet niet of je op zo jonge leeftijd al kunt kiezen wat je echt wilt. Dat vind ik eigenlijk heel slecht.”

Anouk heeft tot nu toe niet hard gewerkt op school, deels omdat ze zich weinig uitgedaagd voelde (“dan word je lui”), deels omdat ze “begon te puberen en school niet meer zo belangrijk vond”. Ze overziet dat nu en wil de eindstreep bij Zorg en Welzijn halen, daarna een jaar de theoretische leerweg volgen en dan een roc-opleiding op niveau 4. Dat wordt waarschijnlijk wel “iets in de hoek van de zorg”. Anouk vindt dat ze op school goed voorbereid wordt op de keuzes binnen Zorg en Welzijn: “De gehandicaptenzorg, de bejaardenzorg, het koken, het wordt allemaal apart behandeld.”

Van Anouk mogen we vmbo-leerlingen serieuzer nemen: “Als je zegt dat je vmbo doet, gaan mensen soms gelijk anders met je praten, omdat ze denken dat je dommer bent of zo. Ook leraren van het vmbo praten volgens mij anders tegen hun leerlingen dan leraren op het vwo. En dat is niet nodig.”

GO! GENERATIE

Anouk Sanders, 15 jaar
School: Twickel Borne
Leerweg: kaderberoeps
Sector: Zorg en Welzijn
Leerjaar 4

Voorsprong in Techniek

‘Doe’ slim, kies Technomavo!

Door Aly Breemhaar

Met de vmbo-school KTS van het Teylingen College gaat het erg goed. Ondanks een dalende trend in het aantal vmbo-leerlingen op landelijk niveau, heeft de school dit schooljaar 50 procent meer aanmeldingen dan vorig jaar.
Een gesprek met Ton de Groot, sectordirecteur KTS over de nieuwe Technomavo en over positieve beeldvorming.

Ton de Groot: “Je krijgt een hogere waardering naarmate je meer leerlingen kunt laten uitstromen op vmbo-t-niveau. Dat heb ik altijd heel krom gevonden.”

Hoe verklaart u de populariteit van uw school?
“We steken voortdurend in op de positieve kant van het vmbo. Daarmee willen we de negatieve beeldvorming van het vmbo tegengaan. Vooral het idee dat het beroepsonderwijs er uitsluitend zou zijn voor kinderen die op theoretisch gebied minder aankunnen, proberen we om te draaien. Ik vind dat beeld ook niet terecht. Ik durf zelfs te stellen dat een leerling aan een goede beroepsgerichte opleiding meer heeft dan aan een gewone vmbo-t-opleiding. We weten allemaal dat we in de toekomst een enorm tekort krijgen aan met name technisch geschoolde jonge mensen. Een goede timmerman verdient straks goud, bij wijze van spreken. Maar hij kan ook architect worden als hij z’n best doet. Met andere woorden: er zit heel veel in deze kinderen en wij als scholen moeten dat eruit halen. Dat moeten we gewoon heel vaak vertellen. Wij hebben daarom gekozen een koppeling te maken voor leerlingen die behoorlijk slim zijn, maar vooral praktisch aan de slag willen.”

En dat is de Technomavo geworden?
“Ja. Er is heel duidelijk behoefte aan een praktische opleiding voor kinderen die heel goed een mavo- of havo-niveau aan kunnen, maar die ook erg doe-gericht zijn. Ouders willen graag zo veel mogelijk deuren openhouden voor hun kind.

Ze hebben het idee dat ze mogelijkheden afsnijden met de keuze van een beroepsopleiding. Daarom is de Technomavo uitdrukkelijk een mavo-opleiding met een extra praktische component. Bedoeld voor slimme en doe-gerichte leerlingen."

In hoeverre is dat echt nieuw, want het idee achter met name de theoretische leerweg in het vmbo, is toch juist die koppeling van intellectuele vorming en praktijk?
"Ja, dat klopt. Maar in de uitvoering komt dat nauwelijks uit de verf.
Veel vmbo-t-opleidingen zijn gekoppeld aan avo-scholen die geen voorzieningen hebben voor de praktijkkant. Er is geen werkplaats bijvoorbeeld, zoals bij ons.
In de uitvoering van het vmbo-concept is er zo uiteindelijk toch een heel duidelijke splitsing ontstaan tussen de theoretische leerweg en de rest van het vmbo.
Leerlingen met een vmbo-kader-opleiding kunnen ook heel goed doorstromen naar mbo-niveau 3 of 4. Maar ouders hebben toch het idee dat een kaderopleiding minder is dan vmbo-t. De inspectie trouwens ook, want je krijgt een hogere waardering naarmate je meer leerlingen kunt laten uitstromen op vmbo-t-niveau. Dat heb ik altijd heel krom gevonden."

Waarin onderscheidt de Technomavo zich van de gewone theoretische leerweg waarbij een leerling aan het einde van het derde leerjaar een sectorvak kiest dat past bij Techniek?
"Zo'n sectorvak is vaak een avo-vak, natuurkunde of wiskunde. Wij bieden de leerlingen daadwerkelijk een pakket techniek aan. Ze staan één middag in de week in de werkplaats, dat zijn extra uren bovenop hun rooster voor de gewone mavo-vakken. Ze gaan dan dingen bedenken, ontwerpen en uitvoeren. Dat is techniek. Deze leerlingen zijn dus veel eerder bezig met die dingen die ze leuk vinden, die hen goed liggen en waar ook een goede toekomst in zit. Op deze manier krijgen ze een extra voorsprong als ze verder willen in de techniek. Maar ze krijgen ook een normaal, stevig mavo-pakket met wiskunde, natuurkunde, economie, Nederlands en alle vreemde talen. Daarmee kunnen ze nog alle kanten uit, ook een andere dan techniek, mochten ze dat bij nader inzien toch liever willen."

"Wij bieden Technomavo-leerlingen daadwerkelijk een pakket techniek aan."

Hoe richt u het onderwijs in de sector Techniek in?
"Samenwerking met het regionale bedrijfsleven is heel belangrijk bij ons. We proberen leerlingen zo veel mogelijk aan levensechte opdrachten te laten werken, op school of in de bedrijven zelf. Bedrijven zijn hier ook heel blij mee, want zij kunnen op deze manier natuurlijk al vroeg op het spoor komen van goed personeel.
Verder zijn we een Vakcollege. Dat betekent dat we voortdurend werken met herkenbare, spannende en uitdagende opdrachten. We bieden leerlingen heel bewust steeds vanuit de techniek onderwijs aan, met als rode draad de lijn oriënteren - bedenken - ontwerpen - maken. Ook de samenwerking met het mbo is belangrijk. Wij volgen onze leerlingen totdat ze hun startkwalificatie hebben behaald. Voor roc's betekent samenwerking met ons dat ze flexibel moeten kunnen lesgeven, want onze leerlingen zijn verder wat de praktijk betreft dan bijvoorbeeld een leerling die vanuit de havo instroomt op niveau 4."

Tot slot geeft Ton de Groot mij nog een rondleiding door de school. Ik ben onder de indruk van de professionele werkplaats, waar de leerlingen beurtelings de taak krijgen van materiaalbeheerder, planner en werkbeoordelaar. De minibikes die er opgesteld staan - een eindexamenopdracht -, de zelfontworpen pneumatische kast en de manshoge, levensechte pop die een heuse robot blijkt te zijn. Ook het restaurant en de bakkerij tonen professioneel.
Vanaf 9.00 uur 's ochtends kunnen buurtbewoners daar terecht voor vers brood. Door leerlingen gebakken. Uiteraard.

FEITEN & CIJFERS

Teylingen College, locatie KTS, Voorhout

Sector:
- Techniek, opleidingen: bouw,metaal, elektro, metalelektro,
- horeca, bakken,
- consumptief breed,
- Technomavo.

Aantal leerlingen: 600

Website: www.teylingen-college.nl

Praktisch voorbereide tl-leerling vindt beter zijn weg in het mbo

Stevig portie praktijk in de theoretische leerweg

Rob Bijeman: . . . . positieve terugkoppeling van zijn voormalige leerlingen . . .

Door Addie Roetman

Om de aansluiting op het mbo te verbeteren krijgen de vmbo-t-leerlingen op het Cals College in IJsselstein een stevig portie praktijk mee. Ze werken aan opdrachten in het nieuwe vak 'nieuw theoretisch leren' en ervaren de praktijk in 'mbo+'. Volgens directeur Rob Bijeman komen zijn leerlingen hierdoor beter beslagen ten ijs op het mbo.

Het dilemma is bekend: de theoretische leerweg hoort bij het vmbo, maar bereidt de leerling door het theoretische karakter van de leerweg, minder goed voor op een adequate beroeps- of sectorkeuze. In de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en in de gemengde leerweg gebeurt dat door middel van het beroepsgerichte programma. Ook wordt de tl-leerling over het algemeen nog te weinig vertrouwd gemaakt met competentiegericht leren. Daarom doet het Cals College twee dingen in één keer in de bovenbouw van de tl: de leerlingen leren hun competenties gebruiken en maken op praktische wijze kennis met een sector. Dat is nodig volgens directeur Bijeman, want: "Een van de belangrijkste redenen waarom leerlingen uit de tl uitvallen, is dat ze helemaal niet weten wat ze moeten kiezen en daar proberen we ze op deze manier mee te helpen."

Nieuw theoretisch leren

In het vak nieuw theoretisch leren (ntl) gaan alle tl-leerlingen in het derde leerjaar competentiegericht aan de slag. Rob Bijeman: "Een middag in de week zijn ze groepsgewijs bezig met opdrachten. Dat betekent organiseren, ontwikkelen en uitvoeren. Ze organiseren bijvoorbeeld een excursie voor de hele klas naar FC Utrecht, een groepje heeft wel eens een lingerielijn ontworpen of een sportdag georganiseerd voor groep 8 van de basisschool. Soms ontwikkelen ze ook een product bij bedrijven." Mooi, en wat zijn de effecten hiervan in het mbo? Rob Bijeman krijgt positieve terugkoppeling van zijn voormalige leerlingen: "Die zijn heel blij dat ze bij ntl

hebben geleerd te overleggen, in groepjes te werken, deadlines te halen en van hun fouten te leren. Ze werken veel makkelijker binnen het competentiegerichte leren. Ze weten wat ze moeten doen en kunnen het voortouw nemen. Terwijl leerlingen die traditioneel in de banken zaten en nooit gekieteld zijn om zelf na te denken of zelf een opzet te maken voor onderzoek, dat veel moeilijker vinden."

"Leerlingen zijn heel blij dat ze hebben geleerd te overleggen, in groepjes te werken, deadlines te halen en van hun fouten te leren."

Mbo+: praktijkgericht leren

Tl-leerlingen met een vakkenpakket dat past bij Techniek of Zorg en Welzijn, kunnen in de vierde klas mbo+ kiezen, het praktijkgerichte leren. Hoewel dit vrijwillig is en mbo+ boven op hun reguliere vakkenpakket komt, kiezen de leerlingen het bijna allemaal. Bij Techniek begint mbo+ met een bedrijfsbezoek, zodat leerlingen een beeld krijgen welke disciplines en functies er zijn en hoe een productieproces verloopt. Daarna zijn ze gedurende vijftien weken, één middag per week praktisch bezig op school, achtereenvolgens bij elektro, metaaltechniek en bouwtechniek. Het traject eindigt weer met een bedrijfsbezoek en een bezoek aan een roc.
De leerlingen zoeken daarbij zelf uit wat ze nodig hebben voor hun toekomstig beroep en welke opleiding daarbij past. Bij Zorg en Welzijn zit het mbo+-traject bijna hetzelfde in elkaar: deze leerlingen bezoeken een zorg- en een welzijnsinstelling en werken van daaruit aan opdrachten.

Mbo+ wordt aangestuurd via een weblog waarop de docenten opdrachten plaatsen en de leerlingen verslagen, foto's en bevindingen delen met de rest van de school.
Een perfect medium om te leren omgaan met feedback en commentaar. Bovendien vervangt de inbreng van de leerlingen op dit weblog het onderdeel sectorwerkstuk.
Rob Bijeman: "Zo zijn ze op een veel leukere manier bezig met dit onderdeel, want dit gaat echt over de sector die ze gekozen hebben. Daarmee wordt de essentie van het sectorwerkstuk veel meer geraakt."

FEITEN & CIJFERS

Cals College IJsselstein

Sectoren (alle leerwegen):

- Techniek (metaal, metalektro, elektro, bouw),
- Economie (administratie),
- Zorg en Welzijn

Aantal leerlingen: 1100

Website: www.cals.nl

Vmbo Economie: ondernemen, vakmanschap, dienstverlening

Gerard Herkendaal, voorzitter Platform Economie

'Alles is economie' luidt een gevleugelde uitspraak van docenten in het economisch beroepsonderwijs. Met die opmerking wordt bedoeld dat alle activiteiten en werkzaamheden op de een of andere manier te maken hebben met de productie, de verdeling en de consumptie van natuurlijke rijkdommen en materiële goederen in de samenleving. Een belangrijke sector dus, die vmbo-sector Economie!

Om de arbeidsmarkt inzichtelijk te maken, is deze verdeeld in vier grote sectoren: de primaire sector levert goederen direct uit de natuur; de secundaire sector verwerkt die goederen; in de tertiaire sector vindt de commerciële dienstverlening plaats; de quartaire sector omvat de niet-commerciële dienstverlening.
Het vmbo in de sector Economie richt zijn opleidingen met name op de beroepen in de tertiaire en quartaire sector. We maken daarbij een verdeling in opleidingen voor de richting Horeca, Toerisme en Voeding (HTV) of voor de richting Economie. HTV kent de opleidingen koken en serveren, brood en banket, consumptief breed en toerisme en recreatie. De richting Economie kent de opleidingen administratie, handel & administratie, handel & verkoop, mode & commercie.

Horeca, Toerisme en Voeding
Horeca, Toerisme en Voeding richt zich op de (inter)nationale gastvrijheidsindustrie, recreatie en wellness.
Kenmerkend voor de HTV-opleidingen zijn aandacht voor het ambacht, het ondernemerschap, vakmanschap en dienstverlening. Competentiegericht opleiden binnen de beroepscontext staat centraal. De Vereniging van Scholen met een Horeca Opleiding (VSHO) zet zich in voor de versterking van de kwaliteit en het imago van deze tak van onderwijs en voor een naadloze doorstroming van het vmbo via het mbo naar het hbo. Binnen HTV blijven de leerlingenaantallen stabiel. Globaal kiest een derde van de leerlingen voor een specifieke opleiding en tweederde voor de opleiding consumptief breed.

Economie
Binnen de richting Economie volgt 70 procent van de leerlingen het intrasectorale programma handel & administratie, 13 procent kiest voor administratie, 15 procent voor handel & verkoop en 2 procent voor mode & commercie. Evenals in de andere sectoren van het vmbo neemt ook het aantal leerlingen in de sector Economie in z'n geheel af.

Stagnatie en onderzoek
Bij de invoering van het vmbo eind jaren negentig, heeft de sector Economie verschillende beroepsgerichte vakken samengevoegd. Het onderwijs kreeg opnieuw gestalte door meer gebruik te maken van simulaties. Dat was destijds een zeer innovatief instrument.
Tien jaar later is vastgesteld dat de ontwikkeling van het onderwijs binnen deze sector stagneert en dat de aansluiting vmbo-mbo te wensen over laat.

Uit onderzoek binnen de sector en uit gesprekken met deskundigen blijkt dat:
- leerlingen hun keuze voor een sector of opleiding uitstellen en/of kiezen voor Economie omdat ze nog niet weten wat ze willen gaan doen;
- het moeilijk is om alle afdelingsprogramma's aan te blijven bieden bij een daling van het aantal leerlingen;
- ontwikkelingen op de arbeidsmarkt moeilijk voorspelbaar zijn, waardoor het lastig is om leerlingen te adviseren om een bepaalde opleiding te volgen;
- leerlingen geen duidelijk beeld hebben van opleidingen en beroepen;
- het opleidings- en toekomstperspectief van leerlingen in de verschillende leerwegen sterk verschilt;
- functies in bedrijven en instellingen steeds complexer worden en meer door elkaar heen lopen;
- docenten meer kennis moeten hebben van de beroepspraktijk om de relatie tussen theorie en praktijk te kunnen aangeven.

Uitgangspunten pilot
Met steun van het ministerie van OCW is het Platform Economie in 2009 gestart met een pilot met vijf scholen om het programma van de sector Economie te revitaliseren.
De volgende uitgangspunten liggen ten grondslag aan dit revitaliseringsprogramma:

- Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) dient de rode draad in het programma van leerjaar 1 t/m 4 te zijn voor alle leerlingen.
- Het vmbo-programma moet de leerlingen kennis laten maken met de echte beroepspraktijk.
- In het programma moet veel aandacht besteed worden aan de ontwikkeling van opleidings- en beroepsbeelden zodat leerlingen een gefundeerde keuze voor een vervolgopleiding kunnen maken.
- Het programma moet leerlingen brede economische kennis en vaardigheden aanleren, die goed voorbereiden op de verschillende economische en dienstverlenende mbo-opleidingen.
- Het programma moet flexibel van opzet zijn: algemene economische kennis en vaardigheden aanbieden zo lang de leerling nog geen keuze gemaakt heeft voor een opleiding, en meer specifieke kennis en vaardigheden als die keuze wel gemaakt is.
- De basisberoepsgerichte opleiding moet zich duidelijk onderscheiden wat inhoud en didactiek betreft t.o.v. de andere leerwegen in het vmbo.
- Het vak algemene economie moet in de basisberoepsgerichte leerweg (meer) gekoppeld worden aan het beroepsgerichte programma.
- Waar mogelijk en gewenst moet een koppeling aangebracht worden tussen de avo-vakken en het beroepsgerichte programma.

Kern en keuze
Dit basisprogramma (met een kern van onderwijs in de economische dienstverlening met veel LOB), heeft vooral tot doel de loopbaanontwikkeling van de leerlingen te stimuleren en hen te begeleiden in het maken van keuzes. Aan de hand van contexten in de economische dienstverlening maken de leerlingen kennis met dit werkveld en oriënteren zij zich op beroepen, functies en opleidingen in deze richting.
Dit programma kan vervolgens verder geflexibiliseerd worden. De leerling die kiest voor de sector Economie start in een algemeen programma economische dienstverlening, oriënteert zich aan de hand van dat programma op de sector en stapt over in een mbo-beroepsopleiding op het moment dat hij zijn keuze bepaald heeft.

Zelf kiezen
Binnen de sector Economie leeft de wens om op termijn te komen tot een kern- en keuzeprogramma.
Alle leerlingen krijgen het kernprogramma aangeboden en kiezen daarnaast voor een vooraf bepaald aantal keuzeprogramma's die qua inhoud ongeveer even omvangrijk zijn. Per leerweg kan het aantal, de inhoud en de zwaarte verschillen. De inhoud van de keuzeprogramma's wordt in overleg met het bedrijfsleven en het mbo bepaald. Belangrijk gegeven bij dit onderwijsconcept is dat de leerlingen het keuzeprogramma samenstellen en niet de docenten. Persoonlijke begeleiding en LOB dienen daarbij centraal te staan.

Ondernemerschap
Leerlingen in de sector Economie moeten zich er voortdurend van bewust zijn dat zij verkeren in een commerciële omgeving waar klantgerichtheid altijd voorop dient te staan. Zij oefenen daar ook mee in kleine, zelf op te zetten mini-ondernemingen.
Ook voor leerlingen in andere sectoren kan dergelijk 'ondernemerschap' een interessant onderdeel van hun opleiding zijn. Met dit model hebben leerlingen uit andere sectoren bovendien de mogelijkheid een of meer modulen uit het keuzeprogramma van Economie te volgen.

sector

In het leerwerkhuis zit je wel met andere klassen, maar je bent met je eigen ding bezig.

DE JUF VAN ZANG EN DANS GO DANIQUE

Door Addie Roetman

Danique Israel zit goed op Twickel Grundel: "Ik vind ik het hier heel gezellig, de mensen zijn vriendelijk en er zijn leuke activiteiten." Als fervent turnster en breakdancer geniet ze van het vrijekeuzevak LO2: twee uur per week extra gymnastiek.

Danique vindt het een geruststellend idee dat je op school terecht kunt met persoonlijke problemen: "Hier is iemand waarmee je dan kunt praten. Als je thuis niet op je gemak zit, kun je je verhaal kwijt."

Het leerwerkhuis (de leeromgeving waarin de leerlingen hun eigen werk plannen en zelfstandig uitvoeren) bevalt haar en ze betuigt zich een ambassadeur voor dit concept: "Met de drukte in het leerwerkhuis valt het mee. Je zit wel met andere klassen, maar je bent met je eigen ding bezig. Soms is het er wat lawaaieriger dan normaal, maar dat is een kwestie van concentreren en dat kan ik wel. Ik praat ook weleens even; dat hoort erbij." Het leerwerkhuis is volgens Danique in balans met normale lesuren: "Meestal zit je gewoon in je klas en sowieso ben je bijna altijd met je klas samen. Soms moeten we in een leerwerkhuisuur met onze klas in het lokaal blijven, maar zijn we wel zelfstandig aan het werk."

Hoe ziet Danique haar toekomst? Na het vmbo wil ze naar het CIOS, net als haar zus heeft gedaan. Ze doet veel aan sport en geeft elke vrijdag turnles aan kleine kinderen. "Straks wil ik iets met lesgeven en mensen en dan in de sport. Dat zie ik mij wel doen. Ik weet niet zeker of ik les wil geven aan kleine kinderen of aan oudere mensen. Als het maar met mensen is, want dat vind ik heel leuk."

GO! GENERATIE

Danique Israel, 15 jaar
School: Twickel Borne
Leerweg: kaderberoeps
Sector: Zorg en Welzijn
Leerjaar 4

Met dank aan

Met dank aan alle geïnterviewden, leerlingen, ex-leerlingen, ouders en alle anderen die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van 'go vmbo!'

Ton Balk
Guido Beckers
Rob Bijeman
Erik van Broekhoven
Ron Dorreboom
Naomi Dulos
Rien van Eeuwijk
Wil van Esch
Niels Giesbergs
Ton de Groot
Lisa Haandrikman
Conny Haandrikman
Leroy Hage
Twan van den Hazelkamp
Gerard Herkendaal
Danique Israel
Juliette Kempen
Ina Klinkenberg
Bertie Korner
Marinka Kuipers
Marieke Mulder
Ineke Munter
Jan Neuvel
Anouk Sanders
Joost Sweep
Marc Veldhoven
André Zuidijk

Colofon

'go vmbo!' is een eenmalige uitgave van de Stichting Platforms VMBO (SPV).

Redactie:
Jacqueline Kerkhoffs (SPV),
Aly Breemhaar (Breemhaar Tekst),
Piet Hugen, Addie Roetman (Tekstaal)

Eindredactie:
Breemhaar Tekst, bureau voor tekst, redactie en advies

Met tekstbijdragen van: Dennis Wijnands, Annette Verhoef, Roeland Baaten, Gerard Herkendaal, Marinka Kuijpers, Guido Beckers, Peter Sprinkhuizen, Harry Grimmius en Ria van der Steen

Fotografie:
Schartman Fotografie, Jan Schartman

Ontwerp en vormgeving:
axis media-ontwerpers bv, Enschede

Druk:
Drukkerij Roelofs, Enschede

Oplage:
8000 exemplaren

© Stichting Platforms VMBO, november 2010

stichting
platforms
vmbo

Bezoekadres
Stichting Platforms VMBO
J.F. Kennedylaan 99
3981 GB Bunnik

Het secretariaat van de
Stichting Platforms VMBO is
gevestigd in het kantoorgebouw
Rhijnhaeghe 2, kamer 10

Postadres
Stichting Platforms VMBO
Postbus 59
7630 AB Ootmarsum

www.platformsvmbo.nl